

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ◆ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (Βασ. Κ. Σταθάκη) 241
- ◆ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΑ «ΥΓΙΗ» ΓΗΡΑΤΕΙΑ (Καθηγ. Ἀφροδίτης Χρ. Ραγιᾶ) 246
- ◆ ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ (Καθηγ. Γεωργ. Δημ. Μαραγκοῦ) 254
- ◆ ΔΙΑΚΟΠΕΣ (Ποίημα Δ.Λ.) 256
- ◆ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ (Pierre Bourdieu, Μετάφραση Βασιλικῆς Ι. Κατσομήτρου) ... 257
- ◆ Η Χ.Ε.Ε. ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ (Ἰω. Γ. Κατσομήτρου) 263
- ◆ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΜΝΗΜΗ (Πανορμίτη) 265
- ◆ ΣΧΟΛΙΑ (Β. Κ. Σταθάκη) 266
- ◆ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Ἐνημερώσεως τῆς Χ.Ε.Ε.) 268
- ◆ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ 271

ΕΤΟΣ 65ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2002

ΑΡΙΘ. 634

€ 0,90

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Άπο τις εκδόσεις «Η Δαμασκόσ»
ΜΟΛΙΣ ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ:

π. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΡΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΙΕΡΕΣ:

○ **Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΕΝΟΣ ΑΓΙΟΥ**

Νικόλαοσ Μύρων τήσ Λυκίασ

○ **ΑΦΥΠΝΙΣΤΗΣ ΣΤΟΝ ΜΩΡΙΑ**

Ίγνάτιοσ Λαμπρόπουλοσ

○ **Ο ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΟσ ΠΟΙΗΤΗσ**

Άλέξανδροσ Γκιάλασ (Γ. Βερίτησ)

ΔΗΜ. Λ. ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Δροσ Ποινικῶν ἐπιστημῶν

Έπιτίμου Δικηγόρου

ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗσ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑσ

Έκδόσεις «Η Δαμασκόσ»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 010 32 21 283

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 65ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2002

Άριθ. 634

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

28 Οκτωβρίου 1940. Η Ελλάδα παρ-
ασύρεται σὲ πόλεμο ἀπὸ τὴν Ἰταλία. Τοὺς
ἑξὶ μῆνες τοῦ ἀλβανικοῦ μετώπου μὲ τοὺς
πολεμικοὺς θριάμβους θὰ διαδεχθοῦν τὰ
δύσκολα χρόνια τῆς τριπλῆς κατοχῆς. Ἡ
πρώτη πενταετία τοῦ 1940 ἀποτελεῖ στα-
θμὸ στὴν σύγχρονη ἑλληνικὴ ἱστορία, οἱ
συνέπειες δὲ τῶν γεγονότων τῶν χρόνων
ἐκείνων ἀκολουθοῦν καὶ ἐπηρεάζουν γιὰ
μισὸ αἰῶνα τὴν πορεία τοῦ ἔθνους. Ἡ πεν-
ταετία αὐτὴ ξεκινᾷ σὲ κλίμα ἐθνικῆς ὁμο-
ψυχίας μὲ ἀγῶνες ἐναντίον τῶν ξένων εἰς-
βολέων, γιὰ νὰ καταλήξει σὲ μιὰ θλιβερὴ
περιπέτεια μὲ τὴν ἐνοπλὴ ἀπειλὴ τῆς ἀρι-
στερᾶς γιὰ τὴν βίαιη κατάληψη τῆς ἐξου-
σίας τοὺς πρώτους μῆνες τῆς ἀπελευθερώ-
σεως.

Στὰ δύσκολα αὐτὰ χρόνια ὁ ρόλος τῆς
Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας στὸν ἀγῶνα τοῦ
ἔθνους γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἐλευθερία, γιὰ
τὴν ἐπίδωση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι
πρωταρχικῆς σημασίας. Σὲ αὐτὸ συνετέ-
λεσε καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν περίοδο αὐ-
τὴν Προκαθήμενοι τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρ-
ξαν δύο μεγάλες μορφές αὐτῆς, ὁ ἀπὸ Τρα-
πεζοῦντος Χρῦσανθος (1881 - 1949) καὶ
στὴν συνέχεια ὁ ἀπὸ Κορινθίας Δαμασκην-
νός (1890 - 1949).

Ἡ ἔκρηξη τοῦ πολέμου εὐρίσκει Ἄρ-
χειπίσκοπον Ἀθηνῶν τὸν Χρῦσανθο, ὁ
ὁποῖος εἶχε ἐκλεγεί γιὰ τὴν θέση αὐτὴ τὰ
τέλη τοῦ 1938. Ἐρέαρχης μὲ πλούσια πει-
ρα καὶ ἐθνικὴ δράση στὸν ἀπομακρυσμέ-
νο Πόντο στὰ χρόνια τοῦ πρώτου παγκο-
σμίου πολέμου, ἀνοίγετο γι' αὐτὸν ἐναπίον
τοῦ ἕνα νέο στάδιο γιὰ τὴν ἐπιτέλεση τοῦ
ἐθνικοῦ καὶ ποιμαντικοῦ ἔργου ποῦ ἐπέ-
βαλαν οἱ περιστάσεις. Ὁ Χρῦσανθος εὐ-
τύχησε τὴν περίοδο αὐτὴν νὰ βρεῖ συνερ-
γάτες στὸ ἔργο αὐτὸ μία πολυάριθμη καὶ
συγκροτημένη ὁμάδα πιστῶν, οἱ ὁποῖοι
ἀνήκαν στὰ Συνεργαζόμενα Χριστιανικὰ
Σωματεῖα «ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» ὑπὸ
τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση τῆς Ἀδελφό-
τητος Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ».

Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ προσπάθεια ἀπὸ
μία γενεὰ πρὶν ξεκινήσει τὸν ἐπανευαγγελ-
λισμὸ τοῦ τόπου, στὰ κρίσιμα αὐτὰ χρό-
νια εἶχε φθάσει σὲ κατάσταση ὠριμότητος
καὶ ἐτοιμότητος γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὸ
βαρὺ χρέος τῶν περιστάσεων. Οἱ ὑπεύθυ-
νοι τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶχαν καλλιεργήσει
τις ψυχές ἐνὸς κύκλου συνεργατῶν, ὥστε
τὴν κατάλληλη στιγμή νὰ ἀποτελέσουν τὸν
πυρῆνα ἐκείνου ποῦ θὰ τοὺς πλαισίωνε
στὴν εἰδικώτερη διακονία γιὰ τὴν ἀντιμε-
τώπιση τῶν δυσκόλων καιρῶν. Τὸ ἔργο

λοιπόν πού πραγματοποιήθηκε στα τέσσερα αυτά χρόνια 1940 - 44 και στίς μετέπειτα περιπέτειες του έθνους δέν ήταν προῖόν τῶν περιστάσεων, ἀλλά οἱ περιστάσεις ἀποτελέσαν τὸ κατάλληλο κλίμα γιὰ τὴν πνευματικὴ καρποφορία αὐτῆς τῆς προσπάθειας, πού εἶχε ἀρχίσει ἐδῶ και τριάντα χρόνια.

Ἔτσι συγκροτήθηκε «ἡ Πρόνοια γιὰ τὶς οἰκογένειες τῶν στρατευμένων» μὲ δύο χιλιάδες πεντακόσιους ἐθελοντὲς συνεργάτες ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πού σύντομα γεννήθηκε ἡ ἀνάγκη νὰ ἐξευρεθοῦν πέντε κεντρικὰ κτιρία στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ στεγασθοῦν οἱ Ὑπηρεσίες πού συγκροτήθηκαν γιὰ τὴν ἐπιτέλεση τοῦ ἔργου των. Χωρὶς προκηρῦξεις δημοσίων ἐράνων ἢ αἰτήσεις εἰσφορῶν συγκεντρώθηκαν καὶ διετεθήσαν γιὰ τὶς οἰκογένειες τῶν στρατευμένων πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν. Τριακόσιοι ἐθελοντὲς ἰατροὶ προσέφεραν δωρεὰν τὶς ὑπηρεσίες των γιὰ τὶς ἰατρικὲς ἀνάγκες τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν καὶ πενήντα νομικοὶ μὲ ὑπεύθυνον τὸν ἀείμνηστο καθηγητὴ τῆς Νομικῆς Γεώργιον Ράμμο παρέϊχαν τὴν νομικὴ κάλυψη αὐτῶν.

Κάθε ἡμέρα ὁ Χρῦσανθος ἐνημερώνετο γιὰ τὴν πορεία τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἀπὸ τὸν κεντρικὸ ὑπεύθυνο τότε ἀρχιμανδρίτη π. Ἰερώνυμο Κοτσώνη, ἐνῶ δέν παρέλειπε ὁ ἴδιος νὰ ἐπισκέπτεται τὰ στρατιωτικὰ νοσοκομεῖα, γεμᾶτα τραυματίες καὶ ἀναπήρους, γιὰ νὰ τοὺς ἐνισχύει καὶ νὰ τοὺς παρηγορεῖ.

Καὶ ὅταν ἡ πορεία τῶν πραγμάτων ἀπὸ τοὺς κατ' ἐξακολούθησε πολεμικοὺς θριάμβους στὸ βορειοηπειρωτικὸ μέτωπο μετεστράφη μὲ τὴν ἐνοπλιὴ παρέμβαση τῆς χιτλερικῆς Γερμανίας, τὴν 6 Ἀπριλίου 1941 ὁ Χρῦσανθος ἐνσαρκώνοντας τὸ καθολικὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφάνειας τῶν σκλαβωμένων νικητῶν ὑπῆρξε ὁ πρῶτος καὶ κορυφαῖος ἐπώνυμος ἀντιστασιακὸς ἡγέτης ἀλύγιστος στὴν ἐκπλήρωση τοῦ χρέους τὶς τραγικὲς αὐτὲς ὥρες.

Τὴν ἑσπέρα τῆς 6ης Ἀπριλίου ὁ Χρῦ-

σανθος ἀπηύθυνε ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ πρὸς τὸν ἡρωϊκῶς μαχόμενον Στρατὸν τὸ ἐπόμενο διάγγελμα:

«Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

Ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ ἕτερος ἐχθρὸς, ἡ χιτλερικὴ Γερμανία ἀδίκως καὶ ἀνάνδρως ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Χώρας. Ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις καλοῦσιν ἡμᾶς εἰς νέας θυσίας πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Πίστεως ἡμῶν καὶ τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Εἰς ὅμοιον ἀγῶνα ἀποδύεται καὶ ὁ ὁμόδοξος ἡρωϊκὸς λαὸς ἐτέρας ἱερᾶς γῆς, τῆς γείτονος Γιουγκοσλαβίας, καθ' ἧς τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν ἤρξατο ἐπιτιθέμενος ὁ κοινὸς πολέμιος. Αἱ δυνάμεις τῆς ὕλης καὶ τοῦ σκότους συνώμοσαν κατὰ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ φωτός. Ἄλλ' ὁ μέγας Θεὸς ὅστις εἶναι Πνεῦμα, Φῶς καὶ Ζωὴ δέν θὰ ἐπιτρέψει τὴν βασιλείαν τοῦ σκότους καὶ ὅπως μέχρι τοῦδε ἐνίσχυσεν ὄπλα τὰ ἱερὰ καὶ διὰ τῆς ἀπαρμιλλοῦ ἀνδρείας καὶ γενναιότητος ὑμῶν κατέρριψεν τὸν ἐξ Ἰταλίας ἀντίθεον Γολιάθ, οὕτω θὰ συντρίψῃ καὶ τὸν ἐκ Γερμανίας ἐκατόγχειρα Τυφέα καὶ θὰ ἀνατείλῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολὴν καὶ καθ' ὅλην τὴν Οἰκουμένην τὸν ἥλιον τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Ἐπὶ τῇ πίστει ταύτῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εὐλογεῖ τοὺς νέους ἱερούς ἀγῶνας καὶ εὐχεται ἵνα ὁ ἰσχυρὸς τοῦ Κυρίου βραχίων κατευθύνῃ τοὺς πιστοὺς συμμάχους Στρατοὺς εἰς νέα τρόπαια νίκης καὶ θριάμβους πρὸς διάσωσιν τοῦ κινδυνεύοντος Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ἐν ᾧ καὶ μόνῳ εἶναι δυνατόν νὰ ζῶσι καλῶς οἱ εὐγενεῖς λαοί· «Ἄλλ' ἢ καλῶς ζῆν ἢ τεθνικέναι τὸν εὐγενῆ χρῆ». Ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν».

Ὁ Ἀθηνῶν Χρῦσανθος. Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Τὸ διάγγελμα αὐτὸ περιῆλθε στὰ χέρια τῶν Γερμανῶν καὶ ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὶς πολ-

λές αιτίες που ο Χρυσάνθος ήταν persona non grata για αυτούς. Συγκεκριμένα ο τότε Πρόεδρος της 'Ακαδημίας 'Αθηνών καθηγητής Γ. Σωτηρίου έ πληροφορήσε τον 'Αρχιεπίσκοπον ότι: «Μετέβη εις την 'Ακαδημίαν ο καθηγητής του Μονάχου και νυν λοχαγός του γερμανικού στρατού Dolger περιάγων τὸ φύλλο τῆς «'Εκκλησίας» εις τὸ ὅποιον ἐδημοσιεύθηκε ἡ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς 'Ελλάδος προκήρυξις τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ λαὸν καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς παρισταμένους ἀκαδημαϊκοὺς καὶ εἰς τὸν Γ. Σωτηρίου, τί εἶναι αὐτὰ πού γράφει ὁ 'Αρχιεπίσκοπος κατὰ τῶν Γερμανῶν;».

Ἦρκεσαν τρεῖς ἑβδομάδες ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τῆς στρατιᾶς τοῦ φόν Λίστ για νὰ εἰσέλθουν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα στὴν πόλιν τῶν 'Αθηνῶν. Ἐβδομάδες ἐπικῶν ἀγῶνων για τὴν ἐπιβράδυνση τῆς γερμανικῆς προελάσεως, ἀλλὰ καὶ μεγάλων διλημμάτων στὴν στρατιωτικὴ ἡγεσία, πού κατέληξαν στὴν ὑπογραφή τὴν 23ῃ 'Απριλίου στὸ τρίτο καὶ ὀριστικὸ Πρωτόκολλο τῆς συνθηκολογήσεως μεταξὺ τῆς 'Ανωτάτης Διοικήσεως τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ἐν 'Αλβανίᾳ ἰταλικοῦ στρατοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς 'Ελληνικῆς στρατιᾶς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας ἀφ' ἑτέρου.

Ἡ 'Ελλάδα διερχομένη τις ἡμέρες αὐτὲς θανάσιμη στρατιωτικὴ καὶ ἠθικὴ κρίσις ἐδοκίμασε καὶ τὴν πολυτέλεια μιᾶς πολιτικῆς κρίσεως μὲ τὴν αὐτοκτονία τοῦ πρωθυπουργοῦ 'Αλεξάνδρου Κορυζῆ. Μετὰ τὴν ὀρκωμοσίαν τῆς νέας κυβερνήσεως τοῦ Ἐμμανουὴλ Τσουδεροῦ, ἐπικειμένης τῆς καθόδου τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ στὴν 'Αθήνα ὁ βασιλεὺς Γεώργιος καὶ τὰ μέλη αὐτῆς κατέφυγαν στὴν Κρήτη στὶς 23 'Απριλίου.

Ἐπάρχει μία μαρτυρία γραμμένη στὴν «Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας 'Ελλάδος» τοῦ Σπύρου Μαρκεζίνη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία στὶς κρίσιμες αὐτὲς ὥρες ἀναζητῶντας ὁ Γεώργιος πολιτικὴ προσωπι-

κότητα για τὴν ἀνάθεση τῆς πρωθυπουργίας σκέφθηκε καὶ τὴν περίπτωση Χρυσάνθου. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Μαρκεζίνης συμπλήρωνε, ὅτι δὲν ἔγινε ἡ πρότασις αὐτή, γιατί ἦταν βεβαία ἡ ἀπόρριψή τῆς. Ἐκεῖνο πού εἶναι βέβαιο εἶναι ὅτι ὁ 'Αρχιεπίσκοπος δὲν συμερίσθηκε τὴν πρόσκλησις τοῦ βασιλέως νὰ τὸν ἀκολουθήσει μὲ τὴν νέα Κυβέρνησις στὴν Κρήτη καὶ στὴν συνέχεια στὴν Αἴγυπτο. «Ἡ θέσις μου ὡς ἐθνάρχου εἶναι νὰ παραμείνω ἐδῶ, για νὰ προστατεύσω τὸν ἑλληνικὸν λαόν» ἦταν ἡ ἀπάντησή του.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησις τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν ὑπογραφή τῆς Συνθηκολογήσεως κάθε σοβαρὴ ἄμυνα ἐπὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ ἐδάφους θεωρεῖται ματαιία. Οἱ ἡμέρες εἶναι μετρημένες. Μιὰ διάχυτη φοβία κατέχει ὅλους ἀπὸ τὴν ἐπικειμένην εἰσοδὸν τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ στὴν 'Αθήνα καὶ καλλιεργεῖται ἔτσι ἡ ἰδέα για ἕνα ἐπίσημο καλοσόρισμα αὐτῶν. Ὁ νομάρχης, ὁ δήμαρχος, ὁ στρατιωτικὸς διοικητής καὶ ὁ 'Αρχιεπίσκοπος, ὡς ἀρχεὲς τοῦ τόπου θὰ πρέπει νὰ παραστοῦν στὴν παράδοσις τῆς ἀνοχύρωτης πόλεως στὴν γερμανικὴ στρατιωτικὴ διοίκησις. Στὸ ἄκουσμα αὐτῆς τῆς προτάσεως ὁ Χρυσάνθος ἀρνήθηκε πεισματικὰ δηλώνοντας: «Οἱ 'Αρχιεπίσκοποι ἐλευθερώνουν, δὲν παραδίδουν πολιτεῖες». Καὶ σὲ δευτέρῃ πείσῃ πού τοῦ ἔγινε για τὸν σκοπὸν αὐτὸν προσέθεσε: «Μὴ νομίζετε ὅτι εἶμαι διατεθειμένος νὰ ἐξευτελίσω τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἀπέναντι σὲ ἕνα κατώτερο γερμανὸ ἀξιωματικὸ ὁ ὅποιος θὰ ἡγεῖται τῆς φάλαγγας πού θὰ εἰσέλθει πρώτη στὴν πόλιν».

Ἐξίζει τὸν κόπο νὰ παρακολουθήσει κανεὶς τὴν ἀφήγησις τῶν γεγονότων τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἀπὸ τὸν ἴδιο. «27 'Απριλίου: Ὅλη σχεδὸν τὴν νύκτα τῆς χθεσινῆς ἡμέρας Σάββατο πέρασα ἄνυπνος ἀκουμπισμένος ἐπάνω στὸ κρεβάτι τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς. Μούγκριζαν οἱ ἔχθρικὲς βόμβες καὶ ὁ κρότος τῶν ἀντιαεροπορικῶν τηλεβόλων

γίνεται ολοένα ασθενέστερος. Πρὸς τὰ ξημερώματα παύουν ὅλα καὶ μιὰ στυγνὴ ἠρεμία διαχέεται καθ' ὅλη τὴν πόλη. Σηκώνομαι καὶ μαθαίνω ὅτι ὁ ἐχθρὸς, ὁ γερμανὸς φθάνει καὶ εὐρίσκεται μεταξύ Κηφισιάς καὶ Ἀμπελοκήπων. Θὰ τὸν ὑποδεχθῶν ὁ Δήμαρχος κ. Πλυτᾶς, ὁ Φρούραρχος Ἀθηνῶν κ. Καθράκος καὶ ὁ νομάρχης Ἀττικοβοιωτίας. Ἔστειλα ἀμέσως τὸν βοηθὸ τοῦ ὑπαλλήλου μου Κ. Πολυζῶη, τὸν νεαρὸ Λέανδρο, νὰ παρακολουθήσει ἀπὸ μακρὰ τὰ γενόμενα. Μετὰ μίαν ὥρα περίπου ἐπιστρέφει ἀσθμαίνων διὰ νὰ μοῦ ἀναγγεῖλῃ ὅτι τοὺς τρεῖς ἀντιπροσώπους τῆς πόλεως συνήντησε ἓνας γερμανὸς ἀνθυπολοχαγὸς καὶ ὅτι εἰσῆλθαν ὅλοι εἰς παρακείμενον καφενεῖο, ἐνῶ οἱ γερμανοὶ ποδηλατιστὲς ἐξακολούθησαν τὴν πορεία των ἐντὸς τῆς πόλεως, εἷς δὲ λοχίας ἀνέβη κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ νὰ κυματίζει μὲ τὴν ἀνάρτησιν τῆς ἐκεῖ ἢ σημαίας τοῦ ἀγκυλωτοῦ σταυροῦ. Κατὰ τίνα πληροφορίαν ὁ Ἕλλην φρουρὸς τῆς ἑλληνικῆς σημαίας ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, μὴ θελήσας νὰ παραστή μάρτυς τοῦ θλιβεροῦ θεάματος τῆς ἀναρτήσεως τῆς ἐχθρικῆς σημαίας ὥρμησε ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐκρημνίσθη φονευθεῖς. Ἐκάθισα εἰς τὸ γραφεῖο μου περιλυπὸς μέχρι θανάτου καὶ δακρῦων. Ὅλος ὁ κόσμος περιορισμένος εἰς τὰς οἰκίας του καὶ ἡ σιωπὴ γίνεται ἀκόμη στυγνοτέρα».

Στὴν συνέχεια τὸν πληροφορεῖ ὁ τότε Δήμαρχος Ἀθηνῶν ὅτι οἱ Γερμανοὶ στρατηγοὶ τοῦ ζητοῦν νὰ τελέσει δοξολογία στὸν Μητροπολιτικὸ Ναό. Ἀρνεῖται φυσικὰ μετὰ ὀργῆς. Γύρω στὸ μεσημέρι ἔρχεται ἓνας ὑπάλληλος τοῦ δημαρχείου νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ ὅτι ὁ γερμανὸς στρατηγὸς ἐρωτᾷ ποίαν ὥρα μπορεῖ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο. Ἡ συνάντησις ὀρίζεται τὴν ἴδια ἡμέρα. Τὴν τετάρτη ἀπογευματινὴ ὥρα τὸν ἐπεσκέφθη ὁ διοικητὴς τοῦ δευτέρου σώματος στρατοῦ στρατηγὸς Stumme συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν στρατιωτικὸ ἀκόλουθο τῆς γερμανικῆς Πρεσβείας. Ἡ συζήτησις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συναν-

τήσεως αὐτῆς διεξήχθη σὲ ἓνα κλίμα τυπικότητος καὶ ψυχρότητος. Κατὰ τὴν φάσιν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ ὁ Χρῦσανθος συνέστησε στὸν γερμανὸ στρατηγὸ: «Προσέξατε στρατηγέ μου νὰ μὴ τραυματίσετε τὴν υπερφάνεια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ». Στὴν συνέχεια ὁ Χρῦσανθος κατευθύνθηκε στὸ σπῖτι τοῦ θλιμμένος ἀπὸ ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας καὶ ὅπως γράφει ὁ ἴδιος: «Ἐπείσα στὸ κρεβάτι μου καὶ ἐκλαυσα πικρότατα».

Ἀκολουθεῖ ἡ συγκρότησις τῆς πρώτης κατοικικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γ. Τσολάκογλου καὶ τοῦ ζητοῦν νὰ τὴν ὀρκίσει. Ὁ Χρῦσανθος θλίβεται βαθεῖα καὶ ἀρνεῖται μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἤδη ἔχει ὀρκίσει ἄλλη κυβέρνησις (ἐννοεῖ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμμ. Τσουδεροῦ) ἢ ὅποια συνεχίζει τὸν πόλεμον καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ὀρκίσει ἄλλην. Ἐχει τὴν γνώμη, ὅτι εἶναι προτιμώτερον νὰ ἀσκεῖται ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τῆς σκλαβωμένης πατρίδας ἀπὸ γερμανὸν γκαουλάιτερ -ὅπως ἔλεγε ὁ ἴδιος- παρὰ νὰ ὑπάρχει ὅποιουδήποτε ἄλλου τύπου ἑλληνικὴ κυβέρνησις. Ἔτσι δὲν δίνει ἐντολὴν σὲ κανένα νὰ ὀρκίσει τὴν κυβέρνησις Τσολάκογλου.

Στὸ λίγο χρονικὸ διάστημα κατὰ τὸ ὅποιον παρέμεινε στὸν θρόνον τοῦ ὁ Χρῦσανθος στὶς ἀρχὲς τῆς γερμανοϊταλικῆς κατοχῆς τὸν ἀπασχολεῖ τὸ θέμα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν μητροπόλεων αὐτῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης, τὶς ὁποῖες οἱ Γερμανοὶ ἐξεχώρισαν στοὺς Βουλγάρους σὲ ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν ἄδεια διελύσεως μέσω τῆς χώρας των τῶν στρατευμάτων των, προκειμένου νὰ πλευροκοπήσουν τὴν μαχόμενὴ ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν στὸ βορειοηπειρωτικὸ μέτωπο Ἑλλάδα. Οἱ Βούλγαροι ἐπελθόντες στὶς βόρειες ἑλληνικότερες αὐτὲς ἐπαρχίες μας μὲ τὴν προοπτικὴ ἐνσωματώσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἐπικράτειάν των ἐπεδόθησαν εἰς τὸν βίαιον καὶ συστηματικὸν ἐκβουλγαρισμὸν αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν των ἦταν καὶ ἡ ἀντικατάστασις τῶν Ἑλ-

λήνων Ἐπισκόπων μὲ βουλγάρους καὶ ἡ χρήση τῆς βουλγαρικῆς γλώσσας στὴν λατρεία καὶ ἐν γένει ἡ ὑπαγωγή τῶν μητροπόλεων αὐτῶν στὴν τότε ὑφισταμένη σχισματικὴ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία (ιδρυθεῖσα τὸ 1870 καὶ γνωστὴ μετέπειτα γιὰ διαιότητες καὶ δολιότητες τῶν ἐκπροσώπων της ἀπὸ τὸν μακεδονικὸν ἀγῶνα τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ 20οῦ αἰῶνα). Ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας ἀποστέλλει στίς 2 Ἰουνίου 1941 ἔντονον διαμαρτυρία στὸν πληρεξούσιον τοῦ Γ' Ράιχ Ἀλτεμπουργκ γιὰ τὰ συμβαίνοντα στὰ κατεχόμενα ἀπὸ τοὺς βουλγάρους ἑλληνικὰ ἐδάφη τῆς βορείου Ἑλλάδος.

Ἡ ὅλη λοιπὸν στάση τοῦ Χρῦσανθου τῶν πρώτων κατοχικῶν μηνῶν καὶ οἱ παρασκηνιακὲς ἐνέργειες ὧσων εἶχαν λόγους νὰ ἐπιδιώκουν τὴν ἀπομάκρυσή του ἀπὸ τὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν ἐπιταχύνουν τὶς ἐξελίξεις. Ὁ κατοχικὸς ὑπουργὸς στὴν κυβέρνησις Γ. Τσολλάκογλου καὶ μετέπειτα πρωθυπουργὸς τῆς δεύτερης κατοχικῆς κυβερνήσεως Κων. Λογοθετόπουλος προωθεῖ τὸν σχετικὸν νόμο, βάσει τοῦ ὁποῦ ἀκυρώνεται ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τοῦ ἔτους 1938 καὶ στὴν ὁποία εἶχε στηριχθεῖ ἡ ἐκλογή τοῦ Χρῦσανθου ὡς ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ βάσει τοῦ ὁποῦ καθαιρεῖται ὁ Χρῦσανθος. Στὴν συνέχεια συγκροτεῖται μία Σύνοδος, ἡ ὁποία ὀνομάζεται μείζων, ἀπὸ 22 ἐπισκόπους, φίλα

προσκειμένους πρὸς τὸν ἀπὸ Κορινθίας Δαμασκηνόν, γιὰ νὰ ἐκλέξουν τὸν νέον Ἀρχιεπίσκοπον. Ἔτσι στίς 2 Ἰουλίου 1941, δύο μῆνες περίπου ἀπὸ τὴν κατάκτηση τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς, ἐκλέγεται νέος Ἀρχιεπίσκοπος ὁ Δαμασκηνὸς Παπανδρέου. Τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς ποὺ ἀκολουθοῦν δὲν πέρασαν σὲ ἀδράνεια γιὰ τὸν Χρῦσανθο. Συμμετέχει στὴν ἐθνικὴ ἀντίσταση καὶ προεδρεύει τῆς μικρῆς ἐθνικῆς ἐπιτροπῆς ἐρχόμενος σὲ ἄμεση ἐπικοινωνία μὲσω ἀσυρμάτου, τὸν ὁποῖον διατηροῦσε, παρὰ τὸν μεγάλο κίνδυνον νὰ συλληφθεῖ ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς στὸ ὑπόγειο τῆς κατοικίας του, στὴν Κυψέλη, μὲ τὴν ἐξόριστὴν κυβέρνησις ποὺ εἶχε ἔδρα στὸ Λονδίνο καὶ τὸ κλιμάκιον αὐτῆς ποὺ εὕρισκετο στὸ Κάιρο.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τὰ τέλη τοῦ 1944 ἔζησε ἄλλα πέντε χρόνια σχολάζων, ἀρνούμενος παρὰ τὴν ἐπιθυμία τῶν Ἀνακτόρων γιὰ τὴν ἀποκατάστασή του εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον. Ἔτσι ἓνας ἀνθρωπος ἀφοσιωμένος στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Ἐπιστήμη δρέθηκε σὲ κρίσιμους καιροὺς -στὴν διάρκειαν τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων- στὸ προσκήνιο τῆς ιστορικῆς δράσεως στὸ ὅποιο ἔπαιξε πρωταγωνιστικὸ ρόλο μὲ εὐεργετικὰ γιὰ τὸν τόπον ἀποτελέσματα, τιμώντας ἔτσι ὄχι μόνον τὸ πρόσωπό του ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ ἔθνος στὸ ὅποιο ἀνήκε.

(Συνεχίζεται)

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΑ «ΥΓΙΗ» ΓΗΡΑΤΕΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὰ γηρατειὰ συχνὰ ἀποτελοῦν θέμα σὲ διεθνή, εὐρωπαϊκὰ ἢ πανελλήνια συνέδρια. Ἰδιαίτερα ἡ ὑγεία κατὰ τὴν τρίτη ἡλικία γίνεται ἀντικείμενο ἔρευνας καὶ μελέτης. Τὸ παρὸν θέμα: Συμβολὴ στὰ ὑγιή γηρατειὰ περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς μέρη:

- Ποιοὶ εἶναι οἱ ἡλικιωμένοι
- Λανθασμένες ιδέες γιὰ τὴν 3η ἡλικία
- Τί σημαίνουν τὰ ὑγιή γηρατειὰ
- Φροντίδα τῆς ὑγείας τῶν ἡλικιωμένων

νων

- Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Χριστιανικὴ φιλοσοφία γιὰ τὰ γηρατειὰ
- Οἱ ἡλικιωμένοι στὴν Ἑλληνικὴ οἰκογένεια
- Ὁ διάλογος μὲ τοὺς ἡλικιωμένους

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ

Ἡ ἡλικία, στὴν ὁποία οἱ ἄνθρωποι θεωροῦνται ἡλικιωμένοι, ποικίλλει ἀπὸ χώρα σὲ χώρα καὶ ἀκόμη ἀπὸ ἄτομο σὲ ἄτομο. Πολλὲς χώρες χρησιμοποιοῦν ὡς ὄριο τὸ 65ο ἔτος καὶ ἄνω. Τὸ διεθνὲς σχέδιο δράσης τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν χαρακτηρίζει ἡλικιωμένους τοὺς ἄνθρώπους τῶν 60 ἐτῶν καὶ ἄνω.

Ἄν καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ἡλικιωμένων βάσει μιᾶς ὠρισμῆνης ἡλικίας εἶναι χρήσιμος γιὰ ἐπιδημιολογικὲς καὶ ἐρευνητικὲς μελέτες, στὴν κλινικὴ πράξη πιὸ ἀκριβῆς καὶ χρήσιμη εἶναι ἡ κατανόηση τῆς σωματικῆς ὑγείας καὶ τοῦ βαθμοῦ λειτουργικότητας τοῦ συγκεκριμένου ἀτόμου.

Οἱ ἡλικιωμένοι, μητέρες καὶ πατέρες, εἶναι οἱ ρίζες τῆς ζωῆς μας, εἶναι αὐτοὶ ποὺ μᾶς ἔφεραν στὴ ζωὴ, μᾶς μεγάλωσαν μέσα στὴν οἰκογένεια, μᾶς προστάτευσαν στὴν ἐμβρυϊκὴ, βρεφικὴ, νηπιακὴ, παιδικὴ καὶ

ἐφηβικὴ ἡλικία ὥστε νὰ διαφύγουμε τὸ ποσοστὸ τῆς νοσηρότητας καὶ θνησιμότητας καὶ τὰ πιθανὰ θανατηφόρα ἀτυχήματα ἢ ἐκεῖνα ποὺ ἀφήνουν μόνιμες βαριὲς ἀναπηρίες...

Οἱ ἡλικιωμένοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ μᾶς γαλούχησαν μὲ τὸ «ἄδολο» γάλα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, μᾶς δίδαξαν τὴν ἐνδοξη ἱστορία μας, πολέμησαν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος καὶ μᾶς κληροδότησαν ἐλεύθερη τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ ἡλικιωμένοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ μᾶς στηρίζουν καὶ μᾶς συνοδεύουν μὲ τὸ κτυποκάρδι τῆς στοργῆς τους καὶ μὲ τὶς εὐχὲς τους, μᾶς παραδειγματίζουν μὲ τὴν ὑπομονή τους, μᾶς μεταδίδουν τὴ γνώση καὶ τὴν πείρα τους, μᾶς μεταλαμπαδεύουν τὴν παράδοση καὶ τὸν πολιτισμὸ καὶ μᾶς μιλοῦν γιὰ ὅσα πράγματα ἔχουν ἀξία στὴ ζωὴ καὶ γιὰ κείνα ποὺ δὲν ἔχουν... Μᾶς λένε: Ποιὸς εἶναι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὴν ὁ πόνος καὶ ἡ ἀρρώστια, τί σημαίνει: «Ἐορτὴ ἰσόβιος τὸ ἀγαθὸν συνειδός».

Οἱ ἡλικιωμένοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ βάδισαν τὴν ἀνοδικὴ πορεία πρὸς τὰ σύνορα τῆς ζωῆς καὶ μᾶς ἐπαναλαμβάνουν ἀπὸ ἐκεῖ -τὸ ἀκοῦμε;- τὸ

«Θὰ περάσεις καὶ σὺ ἀπὸ τὸν δρόμο τῆς ζωῆς ἀλλὰ μιὰ φορὰ:

Ὅ,τι καλὸ μπορεῖς νὰ κάνεις κάνε τὸ τώρα!

Γιὰτί... δὲν θὰ ξαναπεράσεις ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ» (Henry Drummond).

Μᾶς τὸ λένε αὐτὸ οἱ ἡλικιωμένοι, οἱ «πτυχιούχοι» τοῦ μεγάλου Πανεπιστημίου τῆς ζωῆς. Αὐτοὶ ποὺ ἔζησαν, ἔπαθαν, ἔμαθαν καὶ τώρα ξέρουν τί εἶναι ζωὴ!

Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἡλικιωμένοι ἄνθρωποι, ἀποτελοῦν τὸ τόσο ἐνδιαφέρον καὶ τιμη-

τικό θέμα μας.

Σήμερα η Ευρώπη έχει 69 εκατομμύρια, δηλαδή το 1/5 του πληθυσμού της, άνω των 60 ετών, και μέχρι το 2010, το 1/4 των Ευρωπαίων θα είναι πάνω από 60 ετών. Γι' αυτό η Ευρώπη θεωρείται η πιο γηρασμένη περιοχή του κόσμου^{2,3}.

Στην Ελλάδα έχουμε 1.678.000 άτομα 65 ετών και άνω, δηλαδή το 16% του πληθυσμού μας. Το ποσοστό αυτό προβλέπεται να φθάσει το 21% μέχρι το 2020⁴.

ΠΟΙΕΣ ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- Οι ηλικιωμένοι αποτελούν μια όμοιογενή ομάδα. Στην πραγματικότητα, οι ηλικιωμένοι είναι πολύ πιο διαφορετικοί μεταξύ τους απ' ό,τι είναι οι νέοι^{5,6}. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στις βιολογικές αλλαγές και στις ψυχολογικές αντιδράσεις προς τις αλλαγές αυτές, των ηλικιωμένων.

- Η τρίτη ηλικία σημαίνει αρρώστια, αδυναμία και απώλεια ζωτικότητας. Οι περισσότεροι ηλικιωμένοι διατηρούν την υγεία τους και ζούν ικανοποιητική ζωή πέρα από τις κοινωνικές προσδοκίες⁷. Μόνο το 10% απ' αυτούς είναι εξαρτημένοι. Η τρίτη ηλικία είναι ένα στάδιο ψυχολογικής ανάπτυξης στη ζωή του ανθρώπου. Το κυριώτερο έργο ανάπτυξης του ηλικιωμένου είναι η απόκτηση της ικανότητας να διακρίνει, να διευκρινίζει, να καλλιεργεί σε βάθος και να βρίσκει τρόπους πώς να χρησιμοποιεί ό,τι έχει ήδη κατορθώσει στη ζωή του, να προσφέρει νέες οπτικές γωνίες σε σύγχρονα θέματα, να προσαρμόζεται στα γεγονότα της ζωής του και το σπουδαιότερο: Να συνεχίσει να αγαπά. Διότι η αγάπη είναι αγήραστη, δεν γερνά. «Η αγάπη ουδέποτε εκλείπει» (Α' Κορινθ. ιγ' 8).

Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος τονίζει: «Όταν επέλθη το γήρας, τότε, ή αριστεία λαμπρότερα, τότε ή άνδραγαθία περιφανεστέρα, ουδέν από της ηλικίας κω-

λυομένη»⁸, δηλαδή τα γηρατειά ώριμάζουν τον άνθρωπο και τον κάνουν πιο άνδρειο.

- Οι προσωπικότητες αλλάζουν με την πάροδο της ηλικίας. Τα βασικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας δεν αλλάζουν σημαντικά με την ηλικία, ούτε επηρεάζονται πολύ από τις αλλαγές της ζωής στα υγιή άτομα⁹.

- Την επομένη της συνταξιοδότησής τους ήμερα, οι άνθρωποι ξυπνούν γερασμένοι.

- Οι ηλικιωμένοι είναι άκαμπτοι, ανίκανοι για νέα μάθηση.

Μαθαίνουν ίσως σε περισσότερο χρόνο αλλά μαθαίνουν τα δυσκολότερα. Μαθαίνουν να περιμένουν, μαθαίνουν να σιωπούν, μαθαίνουν να ακούνε... Μαθαίνουν να βλέπουν πίσω, να βλέπουν εμπρός, να λένε «άντιο» σ' ό,τι δημιούργησαν, κέρδισαν, αγάπησαν και σ' αυτήν την επίγεια ζωή!

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΟΥΝ ΤΑ «ΥΓΙΗ ΓΗΡΑΤΕΙΑ»

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Όργανισμό Υγείας, η υγεία του ηλικιωμένου άτομου μετριέται καλύτερα βάσει της λειτουργικότητας μάλλον παρά της παθολογίας. Η καλή υγεία και τα πετυχημένα γηρατειά ορίζονται βάσει της ικανότητας του ατόμου να λειτουργεί αυτόνομα μέσα σ' ένα δεδομένο κοινωνικό περιβάλλον.

Νοσηλευτικές μελέτες δείχνουν, ότι οι ηλικιωμένοι συχνά περιγράφουν την υγεία ως μια «διανοητική κατάσταση». Τείνουν να δίνουν έμφαση σε ψυχολογικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα, σε κοινωνικές σχέσεις και στη στάση απέναντι στη ζωή μάλλον παρά στη μονομερή σωματική κατάσταση. "Αν ένα άτομο είναι δραστήριο διανοητικά και κοινωνικά, μπορεί να θεωρείται υγιές ακόμη κι αν έχει κάποιο χρόνιο νόσημα.

Υγιή γηρατειά θεωρούνται εκείνα όπου διατηρείται στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο και η ψυχική υγεία του ατόμου. Κι αυτή περιλαμβάνει συναισθηματικές,

γνωστικές και πνευματικές διαστάσεις, καθώς κι ένα έσωτερικό αίσθημα αυτοεκτίμησης¹⁰.

Η αυτοεκτίμηση του ηλικιωμένου διατηρείται, όταν αναγνωρίζονται τα δικαιώματά του και τα κατορθώματά του και όχι μόνο τα προβλήματά του, όταν δέχεται θετική ανταπόκριση, όταν του συμπεριφέρονται με σεβασμό, αγάπη και ευγένεια, όταν διατηρεί την ελευθερία λήψης αποφάσεων και διεύθυνσης των ατομικών του υποθέσεων, όταν έχει ικανοποιητικές διαπροσωπικές σχέσεις, και όταν οι βασικές του ανάγκες της καθημερινής ζωής καλύπτονται επαρκώς^{11,12}.

Υπάρχει ανάγκη να αυξήσουμε τις γνώσεις μας για τη γήρανση του ανθρώπου, για να αναπτύξουμε μεθόδους πώς να βοηθούμε τους πολλούς ηλικιωμένους να παραμένουν αυτόνομοι στη ζωή τους και χρήσιμοι, ακόμη να γίνονται και παράγοντες κοινωνικής αλλαγής μάλλον παρά παθητικοί δέκτες βοήθειας. Χρειαζόμαστε μελέτες για να μπορέσουμε να αναπτύξουμε, να τελειοποιήσουμε και να δοκιμάσουμε νέες εφαρμογές και προσεγγίσεις στη φροντίδα υγείας των ηλικιωμένων ώστε να κάνουμε πραγματικότητα τα «υγιή γηρατεία».

ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ

Τα μεγαλύτερα κλινικά προβλήματα στη φροντίδα των ηλικιωμένων σύμφωνα με μια μελέτη Αμερικανίδων γεροντολόγων - Νοσηλευτριών είναι: Συγχυτικές καταστάσεις, ακινησία, διαταραχές αισθητηριακών λειτουργιών, προβλήματα διατροφής, πένθος για απώλεια σημαντικών προσώπων, κατάθλιψη, απώλεια ελέγχου των σφιγκτήρων, ψυχικές διαταραχές, πολυφαρμακία και ο θάνατος¹³.

- Οι περισσότερες ομοιοστατικές διεργασίες του οργανισμού του ηλικιωμένου λειτουργούν επαρκώς κάτω από συνθήκες ανάπαυσης. Έν τούτοις, αλλαγές στην ικα-

νότητα της διατήρησης αυτής της ομοιοστασης μπορούν να προκληθούν από έμεβατικές διαδικασίες, έγχειρήσεις και θεραπείες δύσκολες να γίνουν ανεκτές.

- Η μικρότερη μυϊκή μάζα, ή μεγαλύτερη αναλογία λίπους, ή ελάττωση του συνολικού υγρού στοιχείου του σώματος, ή μείωση των πρωτεϊνών του πλάσματος και ή ελαττωμένη ροή αίματος δια των νεφρών, κάνουν πιο πιθανή την τοξικότητα των φαρμάκων¹⁴.

- Η μειωμένη όραση και ή αδυναμία τήρησης ισορροπίας κατά τη βάδιση μεγαλώνουν τον κίνδυνο των άτυχημάτων.

Η φροντίδα της υγείας των ηλικιωμένων καλύπτει τις ακόλουθες περιοχές:

- Προαγωγή της υγείας
- Διατήρηση της υγείας
- Νοσηλεία σε όξεις καταστάσεις και αποκατάσταση

- Αντιμετώπιση χρόνιων νοσημάτων και

- Ειδικές φροντίδες, όπως:

Αναμνηστικές ασκήσεις που αφορούν αναβίωση ευχάριστων εμπειριών του παρελθόντος

Υποστήριξη των ενήλικων τέκνων που φροντίζουν ηλικιωμένους γονείς

Σύσταση ομάδων θετών παππούδων και γιαγιάδων ("Αν δεν έχεις γέρο, άγορασε")

Οργάνωση έθελοντικών ομάδων κοινωνικής και νομικής υπεράσπισης για τους ηλικιωμένους και

Εξασφάλιση άνεσης, συντροφεισης, προσωπικής προσοχής και υποστήριξης κατά το τελικό στάδιο της επίγειας ζωής τους με οδηγό τις εξής αρχές:

- Απόλυτος σεβασμός της ζωής
- "Αν υπάρχει δυνατότητα παράτασης της ζωής ακόμη και για ένα δευτερόλεπτο, αυτό πρέπει να γίνει

- Το πρωτείο το έχει πάντα ή ιερότητα της ζωής και ακολουθεί ή ποιότητα της ζωής, που και γι' αυτή δεν μειώνεται ποτέ ή φροντίδα και το ενδιαφέρον.

Ἄς σκεφθοῦμε καὶ τὰ ἐξῆς:

Ἄσα θεωροῦνται χαρακτηριστικὰ τῶν ἡλικιωμένων μήπως προκαλοῦνται ἀπὸ μιὰ καρδιοπάθεια ἢ ἀπὸ ὑποχρεωτικὴ συνταξιοδότηση ἢ ἀπὸ φανερὴ παραγκώνιση; Ὅλοι φοβοῦμεθα μήπως στὰ γηρατεία μας «χάσουμε τὸ μυαλό μας». Ἀλλὰ πόσα γνωρίζουμε γιὰ τὴν ψυχικὴ ἀρρώστια; Καὶ πόση μπορεῖ νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα ἀναπόφευκτης παθολογίας; Μήπως ἓνα μέρος τῆς ὀφείλεται σὲ λειτουργικὴ διαταραχὴ ποὺ προκαλεῖ ἢ πλήξη, ἢ ἀνία, ἢ αἰσθητηριακὴ ἀποστέρηση; Ἄραγε ἡ ἀπροσεξία τοῦ ἡλικιωμένου προκαλεῖται ἀπὸ τὴ μειωμένη ἀκοή καὶ τὴν ἀμβλυνση τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν ἢ μερικὲς φορὲς εἶναι ἀπλῆ ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος, διότι ἡ συζήτηση δὲν ἔχει νόημα γι' αὐτόν; Ἐχει ἀποδειχθεῖ ἀπὸ ἔρευνες ὅτι ὅταν συμπεριφερόμεθα στὸν ἡλικιωμένο ὡς μικρὸ παιδί, παλινδρομεῖ ψυχολογικὰ καὶ γίνεται ἐξαρτημένος. Τὸ λαμβάνουμε ὑπόψη στοὺς τρόπους μας; Νὰ μὴν τὸν ἀποκαλοῦμε: Παλποῦ ἢ γιατί ἀπαρὰ μόνο τὰ ἐγγόνια τους.

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΓΗΡΑΤΕΙΑ

Ἡ φιλοσοφικὴ θεώρηση τῶν γηρατειῶν εἶναι ἀπαύγασμα καὶ ἀπόσταγμα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀποτελεῖ μιὰ πλούσια, ζωντανὴ καὶ διωματικὴ παράδοση. Αὐτὴ τὴν παράδοση ἔχομε δικαίωμα καὶ χρέος ὅλοι μας, ἄτομα καὶ οἰκογένειες, νὰ τὴν γνωρίσουμε, νὰ τὴν ζήσουμε καὶ τὴ μεταλαμπαδεύσουμε στὶς νεώτερες γενιές. Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, οἱ ἡλικιωμένοι ἦταν σεβαστὰ πρόσωπα καὶ ἀπολάμβαναν τιμὴ καὶ προστασία. Ἡ κοινωνία τοὺς χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὴ σοφία, τὴ σύνεση, τὴν ὠριμὴ κρίση καὶ τὶς πολὺτιμες ἐμπειρίες τῆς ζωῆς τους. Ἡ λέξις «γέρον» ἦταν τίτλος τιμῆς. Στὰ ὀμηρικὰ ἔπη βλέπουμε τοὺς γέροντες νὰ τιμῶνται μὲ τὸ νὰ ὀμιλοῦν πρῶτοι.

Τὸ ἀξίωμα τοῦ γεροῦσιαστοῦ καὶ τοῦ

πρεσβευτοῦ προῆλθαν ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ γέροντα, τοῦ πρεσβύτερου, τοῦ ἡλικιωμένου¹⁴.

Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πλάτωνα νὰ συζητᾷ μὲ ἡλικιωμένους: «Χαίρω διαλεγόμενος τοῖς σφόδρα πρεσβύταις· δοκεῖ γάρ μοι χρῆναι παρ' αὐτῶν πυνθάνεσθαι, ὡσπερ τινα ὁδὸν προεληλυθότων, ἢν καὶ ἡμᾶς ἴσως δεήσει πορεύεσθαι ποία τίς ἐστίν, τραχεῖα καὶ χαλεπὴ, ἢ ραδία καὶ εὐπορος»¹⁵. (Ἄγαπῶ νὰ συζητῶ μὲ ἀνθρώπους πολὺ περασμένης ἡλικίας γιατί σκέπτομαι ὅτι πρέπει νὰ ζητοῦμε πληροφορίες ἀπ' αὐτοὺς ἀφοῦ προτιμότερα ἀπὸ μᾶς ἔχουν περάσει μιὰ ὁδὸ ποὺ ἴσως κι ἐμεῖς θὰ ἔχομε νὰ διατρέξουμε, τί λογῆς εἶναι αὐτός ὁ δρόμος, σκληρὸς καὶ κοπιαστικὸς ἢ ἀναπαυτικὸς καὶ εὐκολόπορευτος).

Στὴν ἀρχαία Σπάρτη οἱ ἡλικιωμένοι ἀπολάμβαναν μεγάλη τιμὴ. Στὶς ἐπίσημες ἐορτὲς τῆς κοινότητος σχηματίζονταν τρεῖς χοροὶ γιὰ νὰ τιμῆσουν τὶς τρεῖς ἡλικίες: Τὴ γεροντικὴ, τὴ μέση καὶ τὴ νεανικὴ καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν ἀλληλεγγύη μεταξὺ τῶν γενεῶν. Ὁ χορὸς τῶν γερόντων τραγουδοῦσε «Ἄμμες πόν' ἤμεν ἄλκιμοι νεανία» (κάποτε εἴμεθα καὶ μεῖς εὐρωστοὶ νέοι). Καὶ ὁ χορὸς τῆς μέσης ἡλικίας ἀπαντοῦσε: «Ἄμμες δὲ γ' εἰμέν, αἱ δὲ λῆς πείραν λαβέ» (Τώρα, βέβαια, εἴμεθα ἐμεῖς. Κι ἂν θέλετε τολμήστε νὰ δοκιμάστε). Τελευταῖοι τραγουδοῦσαν οἱ νέοι τὴν περιφρημὴ φράση: «Ἄμμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῶ κάρρονες» (Καὶ μεῖς, βέβαια, θὰ γίνουμε πολὺ καλύτεροὶ σας)¹⁶.

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα τὴν πρώτη εὐθύνη γιὰ τοὺς γέροντες τὴν εἶχαν τὰ παιδιά τους. Αὐτά, ἂν δὲν τιμοῦσαν καὶ δὲν φρόντιζαν τοὺς γονεῖς τους, δὲν ἔπρεπε νὰ περιμένουν νὰ τιμηθοῦν ποτὲ στὴ ζωὴ τους. Ἐνας ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς νόμος τονίζει κατηγορηματικὰ: «Ἡ πόλις, ἐάν τις γέροντας γονέας μὴ θεραπεύῃ, δίκην αὐτῶ ἐπιτίθει καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἔῃ ἄρχειν»¹⁷. Κανεῖς δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἀνα-

λάβει δημόσιο λειτουργήμα, να ἐκλεγεί δη-
λαδὴ ἀρχηγός, ἂν δὲν ἀποδείκνυε προη-
γουμένως, ὅτι εἶχε ἐκπληρώσει τὸ χρέος
του πρὸς τοὺς γέροντες γονεῖς του. Χαρα-
κτηριστικὸ καὶ συγνηθικὸ εἶναι τὸ πα-
ράδειγμα τοῦ Αἰνείου πού ὄταν ὑποχρεώ-
θηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Τροία, διάλεξε
σὰν τὸ πολυτιμότερο πρᾶγμα γι' αὐτόν, νὰ
μεταφέρει στοὺς ὤμους του τὸν γέροντα
πατέρα του.

Ἡ τιμὴ τῶν γονέων ὡς καθήκον συγ-
καταλέγεται μεταξὺ τῶν 10 ἐντολῶν τῆς
Παλαιᾶς Διαθήκης: «Τίμα τὸν πατέρα σου
καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται,
καὶ εἶσθε μακροχρόνιοι ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἔξο-
δος 20, 12).

Παντοῦ βρισκομε γραπτὲς προτροπὲς
πρὸς τοὺς νέους νὰ σπουδάζουν τὴ σοφία
τῶν γερόντων. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς λέγει: «Μὴ
ἀστόχει διηγῆματος γερόντων... ὅτι παρ'
αὐτῶν μαθήσει σύνεσιν...» (Σοφ. Σειρ. η' 9).
Παρ' ὅλα αὐτά, τὰ γηρατειὰ δὲν εἶναι
πάντα ταυτόσημα μὲ τὴ σοφία καὶ τὴν ἀρε-
τή: «Γῆρας τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον... καὶ
ἡλικία γῆρας βίος ἀκηλίδωτος» (Σοφ. Σο-
λομ. δ' 8, 9). Δηλαδή, ὁ χρόνος μόνον δὲν
διδάσκει σοφία καὶ φρόνηση. Ἄληθινὸς
πρεσβύτερος θεωρεῖται ἐκεῖνος πού ἐξῆσε
ἐπαινετὸ καὶ τέλειο βίο.

Καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη διαβάζομε
πῶς διδάσκει ὁ ἀπ. Παῦλος τὴ φροντίδα
τῶν ἡλικιωμένων: «Εἰ τις τῶν ἰδίων καὶ
μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πί-
στιν ἤρηται καὶ ἐστὶν ἀπίστου χείρων»
(Α' Τιμ. ε' 8).

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων γρά-
φει: «Χριστιανῶν εὐσέβεια ἐνάρετος πρῶ-
τη, τὸ τιμᾶν τοὺς γεννήτορας, τὸ τοὺς πό-
νους ἀμειψασθαι τῶν φύντων καὶ πάση
δυνάμει τὰ πρὸς ἀνάπαυσιν αὐτοῖς ἐπενεγ-
κεῖν ἂν γὰρ τὰ πλεῖστα τούτοις ἀποδῶ-
μεν, ἀλλ' ἀντιγεννησάμενοι τούτους οὐδέποτε
δυσνησόμεθα. Ἴνα καὶ αὐτοὶ τῆς παρ' ἡμῶν
ἀναπαύσεως ἀπολαύσαντες, εὐλογίαις
ἡμᾶς στηρίξωσιν»¹⁸.

Στὴ Βυζαντινὴ περίοδο συναντοῦμε γιὰ

πρῶτη φορὰ κοινωνικὴ φροντίδα τῶν ἡλι-
κιωμένων. Τὸ πρῶτο γηροκομεῖο ἰδρύθη-
κε ἀπὸ τὸν Μέγα Βασίλειο στὸ θαυμαστὸ
νοσηλευτικὸ συγκρότημα τῆ «Βασιλειά-
δα». Στὴν Ἀθήνα, τὸ πρῶτο γηροκομεῖο
ἰδρύθηκε ἐπὶ Τουροκρατίας ἀπὸ τὴν
Ἰοσία Φιλοθέη.

Στὴν ἐποχὴ μας τὸ κράτος, οἱ τοπικοὶ
δήμοι, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτο-
βουλία ἰδρύνουν κέντρα προστασίας ἡλικιω-
μένων, τὰ ΚΑΠΗ, γηροκομεῖα, οἴκους εὐ-
γηρίας καὶ «σπίτια γαλήνης». Σ' αὐτὰ τὰ
ἰδρύματα οἱ ἡλικιωμένοι βρίσκουν προστα-
σία, θαλπωρὴ, ἐπιμελημένη διατροφή, ἰα-
τρικὴ περίθαλψη, νοσηλευτικὴ φροντίδα,
παρηγοριὰ καὶ ἀγάπη. Σχετικὲς ἔρευνες
δείχνουν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια θεω-
ρεῖ στίγμα νὰ βάλει τὸν ἡλικιωμένο στὸ γη-
ροκομεῖο καὶ γι' αὐτὸ στὴν Ἑλλάδα μόνον
τὸ 1% τῶν ἡλικιωμένων ζοῦν σὲ γηροκο-
μεῖο, ἐνῶ στὴν Εὐρώπη φθάνουν τὸ 8 -
11%¹⁹.

ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗ- ΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Στὴν Ἑλλάδα ἡ παραδοσιακὴ ἐκτετα-
μένη οἰκογένεια, δηλαδή ἡ συγκατοίκηση
τριῶν γενεῶν: παππούδων - γιαιγιάδων,
παιδιῶν καὶ ἐγγονῶν, ἀλλάζει μορφή καὶ
γίνεται ὄλο καὶ περισσότερο πυρηνικὴ οἰ-
κογένεια: γονεῖς καὶ παιδιά²⁰. Ἐν τούτοις
ἡ ἐκτεταμένη οἰκογένεια μὲ τὴ διατήρηση
τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν γενεῶν ὑπάρ-
χει ἀκόμη καὶ σήμερα, συχνότερα στὶς
ἀγροτικὲς περιοχὲς ἀλλὰ καὶ στὰ ἀστικά
κέντρα.

Ἡ πιὸ συχνὴ μεταξὺ ἐκείνων πού ἔχουν
χαμηλότερο εἰσόδημα²¹.

Ἐνα ἀκόμα ἰσχυρότερο κίνητρο γιὰ
διατήρηση τοῦ ἡλικιωμένου μέσα στὴν οἰ-
κογένεια προέρχεται ἀπὸ τὴν παράδοση
καὶ τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ πίστι τῶν
Ἑλλήνων, πού ὑπαγορεύει καὶ ἐπαινεῖ τὴ
φροντίδα, τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν προστασία
τῶν ἡλικιωμένων γονέων. Ὑπάρχουν ἐν-
δείξεις ἀπὸ εὐρήματα γερωντολογικῶν

έρευνών στην Ελλάδα, ότι οι οικογενειακοί δεσμοί παίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή των ηλικιωμένων και η μεγαλύτερη έπαφή με τα παιδιά τους συνδέεται με υψηλότερο ήθικo και ψυχική ευεξία²².

Σήμερα επικρατεί η τάση να κρατούνται οι ηλικιωμένοι στην οικογένεια, σε ανοικτό περιβάλλον, μέσα στη γειτονιά, στην κοινότητα. Αυτό σημαίνει κοινωνικές σχέσεις, δραστηριότητα, αξιοπρέπεια, αυτονομία, ίση αξία και ίδια προνόμια με τις άλλες ηλικίες. Σημαίνει επίσης αντιμετώπιση των προβλημάτων των ηλικιωμένων που αναφύονται κυρίως από τη μόνη, τον φόβο και το άγχος για την υγεία τους, την ακινησία και απραξία στην οποία υποχρεώνονται από τον απεριόριστο ελεύθερο χρόνο. Πράγματι, αναπαλλοτρίωτα τα καθήκοντα της οικογένειας για τους ηλικιωμένους της. Αμετάθετες οι υποχρεώσεις της οικογένειας για τους ηλικιωμένους της. Οποιαδήποτε έκχώρηση ή καλύτερα εγκατάλειψη της φροντίδας των ηλικιωμένων έχει τις φοβερές συνέπειες του κακού παραδείγματος προς τους νέους.

Μια έρευνητική μελέτη σε 1000 Έλληνόπουλα σχολικής ηλικίας 12 - 13 ετών, για να διαπιστώσει τη στάση τους προς τα γηρατεία, βρήκε ότι τα περισσότερα παιδιά δεν επιθυμούν το γηροκομείο για τους ηλικιωμένους και περιγράφοντας τον εαυτό τους ως ηλικιωμένο δίνουν την εικόνα του καταξιωμένου και ανεξάρτητου ατόμου, που συμμετέχει ενεργά στην κοινωνική ζωή, αυτοεξυπηρετείται και συγκατοικεί με τα παιδιά και τα εγγόνια του που τον αγαπούν²³. Το όραμα δηλαδή είναι ενδεικτικό της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

Δεν είναι βάρος, αλλά προνόμιο και δείγμα πολιτισμού ή φροντίδα της υγείας των ηλικιωμένων. Συνήθως τονίζουμε ότι κοστίζουν πολύ οι ηλικιωμένοι σε κάθε χώρο. Αλλά δεν λαμβάνουμε υπόψη την οικονομική, την κοινωνική, την εθνική και την πολιτιστική τους συμβολή, καθώς και

τη δυνατότητα περαιτέρω συμβολής τους με τη θησαυρισμένη τους σοφία και πείρα αν δεν τους παραμερίζουμε με μοναδικό κριτήριο την ηλικία. Διότι όπως λέει ο λαός μας: Ο νιός έχει τα νειάτα κι ο γέρος την άρμιατα.

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ

Οι γενικές αρχές που πρέπει να διέπουν το διάλογο με τους ηλικιωμένους είναι: Σαφήνεια, συντομία, απλότητα, ακριβεία και πληρότητα. Πιο αναλυτικές αρχές είναι:

Λεπτή, φιλική και ήρεμη προσέγγιση
Ο επισκέπτης πρέπει να λέει ποιός είναι, να βλέπει στα μάτια τον ηλικιωμένο και να βεβαιώνεται ότι κέρδισε την προσοχή του. (Ποτέ να μη του κάνει τέστ λέγοντας: Βρες το, ποιός είμαι).

Καθαρή και χαμηλόφωνη ή όμιλία μας
Κλείσιμο του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης

Μια ερώτηση ή φράση να λέγεται κάθε φορά με συντομία και απλές λέξεις και αν δεν γίνεται κατανοητή να επαναλαμβάνεται με τις ίδιες ακριβώς λέξεις. Αποφυγή ερωτήσεων που απαιτούν επιλογές ή λήψη κάποιας απόφασης.

Με τη λεκτική επικοινωνία ταυτόχρονη επίδειξη των κατάλληλων αντικειμένων για κατανόηση των λεγομένων (π. χ. μπισκότα, πετσέτα, πουλόβερ).

Προώθηση του προσανατολισμού στην πραγματικότητα τοποθετώντας σε εμφανές μέρος μεγάλο ρολόι, ήμερολόγιο, το δεικτολόγιο κάθε ημέρας. Έτσι ενισχύεται η οπτική μνημονική λειτουργία, ο προσανατολισμός και οι γνωστικές λειτουργίες.

Τοποθέτηση γνωστών και αγαπητών αντικειμένων του άρρώστου στο δωμάτιο του π. χ. φωτογραφίες της οικογένειας με το όνομα του κάθε προσώπου σε αντίστοιχη étiketτα, για ενίσχυση της άνεσης, της έμπιστοσύνης και της μνήμης.

Άπασχόληση του ηλικιωμένου με συ-

χνές άναμνηστικές άσκήσεις άναθεωρώντας παλιές έμπειρίες κατά προτίμηση εύχάριστες. Έτσι χρησιμοποιείται ή λειτουργική μακρόχρονη παλιά μνήμη και δημιουργούνται αίσθήματα εύχάριστα ένω έλαττώνονται ή μοναξιά, ή δυσθυμία, ό θυμός κ. ά.

Άποφυγή λογομαχίας και άμφισβήτησης της πραγματικότητας των παραπόνων του ή των μυθοπλαστικών διηγήσεων του. Μπορεί να έκφραστούν κάποιες διορθώσεις με πολλή εύγένεια και διάκριση και να άποσπασθεί ή προσοχή του άρρώστου σε κάτι άλλο. Σκοπός ή έλάττωση του άγχους και ή πρόληψη διέγερσης ή έπιθετικότητας²⁴.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

“Ολοι μπορούμε να συντελέσουμε στην ύποστήριξη της ύγείας και της ποιότητας της ζωής των ήλικιωμένων καθώς και στη διατήρηση της άλληλεγγύης των γενεών, όταν πιστεύουμε ότι τά γηρατειά έχουν μοναδικό νόημα για τον άνθρωπο, όταν άτενίζουμε την τρίτη ήλικία ως διάβαση από τη δραστηριότητα στην ήρεμη και ειρηνική διαβίωση και ως όδο μετάβασης από την πρόσκαιρη ζωή στην αιωνιότητα, ως τó «Μέγα Σάββατο», την παραμονή της «Λαμπρής», την προσμονή μιάς ένδοξης άνάστασης.

Η άκρόαση της σοφίας και της πείρας των ήλικιωμένων που είναι άπόσταγμα των 70 και 80 έτών ζωής, μπορεί να άποτελεί ιδιαίτερη πνευματική άμοιβή μας από την προσωπική σχέση με ήλικιωμένους²⁵. Κάθε έποχή της ζωής έχει τη σημασία της και την όμορφιά της. Η ζωή δέν είναι μόνο ζήτημα ήλικίας. Είναι τρόπος ζωής. Ποιός μās είτε πώς ή γέριχη μηλιά δίνει και γέρικα μήλα; Η λαμπάδα είτε στην άρχή, είτε στη μέση, είτε στο τέλος βρίσκεται, σημασία έχει να δίνει φλόγα. Κι αυτή ή φλόγα φωτίζει και θερμαίνει σ' όποιο στάδιο κι άν είναι. Ο άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος παρατηρεί:

«Τό γάρ γήρας έν μέν τοις άλλοις άχρηστον, έν δέ τη Έκκλησία και τοις της άρετής πόνοις χρησιμώτατον»²⁶.

(Παράδειγμα: Ο Άβραάμ, ό Έλεάζαρος και τόσο άγιοι και μάρτυρες).

Τό θέμα καταλήγει με τρία μηνύματα:

α) Ο ήλικιωμένος είναι μιά μοναδική και άνεπανάληπτη βιοψυχοκοινωνική και πνευματική ύπαρξη και χρειάζεται όλική προσέγγιση.

β) Η φροντίδα ύγείας, εύεξίας και ποιότητας ζωής του ήλικιωμένου είναι καθήκον, τιμή και προνόμιο. Μπορεί όταν εφαρμόζεται κατάλληλα, να προσφέρει άνακούφιση, χαρά κι έλπίδα και να άναζωπυρώνει τó νόημα της ανθρώπινης ζωής άκόμη και στο τελικό της στάδιο. Όπότε για μερικούς ήλικιωμένους να ισχύει τó:

*Μπροστά σε τέτοιο ήλιόγεμα
ντροπή τó φώς της μέρας.*

Και να τονώνεται ή βεβαιότητα ότι:

*«Ο θάνατος δέν άφαιρεί τó φώς,
σβήνει άπλά τη λάμπα*

γιατί ζυγώνει τó χάραμα» (Στεργίου Δημούλη).

γ) Χρέος και πρόκληση τó να άνακουφίζουμε και ύποστηρίζουμε τον ήλικιωμένο συνάνθρωπό μας ώστε καθώς διαβαίνει την τρίτη περίοδο της επίγειας ζωής του να ξαναδιαβάσει και να διορθώνει τó βιβλίο της ζωής του, να επιδιώκει και να βιώνει την μεταμόρφωση της ζωής του σε ύμνο άγάπης και ταπεινής προσευχής²⁷, να έπιτυγχάνει τó καθ' όμοίωση με τον Θεόν και με πίστη να προσμένει «στο φώς μιάς νέας ζωής άθάνατης ν' άνοιξη ό νοūs τά βλέφαρά του» (Γ. Βερίτη).

Τελειώνοντας, τόσο για τον έαυτό μας, όσο και για τούς άδελφούς μας:

*«Χριστιανά τά τέλη της ζωής ήμων,
άνώδυνα, άνεπαίσχυντα, ειρηνικά...
παρα τού Κυρίου αίτησόμεθα».*

Δρ. ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΡ. ΡΑΓΙΑ
Όμότ. Καθηγήτρια Νοσηλευτικής
Πανεπιστημίου Αθηνών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αρχιμ. Αθηναγόρου Καραμαντζάνη. Οί Πατέρες και τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς μας. Τόμος 2ος. Ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Ἀγίου Ἀθανασίου Κολινδρού, 1992: 115.
2. Commission of the European Communities. Social Europe. CEC, 1993.
3. World Health Statistical Annual, Geneva: WHO, 1991.
4. Στατιστικὴ Ἐπετηρίδα Ἑλλάδος. ΕΣΥΕ 1998, Ἀθήνα, 1999.
5. "Health of Elderly People: Report of a WHO Expert Committee". Coordinated Action on Aging: Seventh Meeting of NGO/WHO Collaborative Group on Aging. Geneva, 2 and 3 May 1988, Geneva: WHO.
6. Skeet, M. (Ed.). The Age of Aging: Implications for Nursing. Geneva: WHO and ICN, 1988.
7. "Institute of Medicine Panel Debunks Pessimism about Health Outlook for the Aged", Public Health Reports, 106(2), 219 - 220, 1991.
8. Ἰωάννου Χρυσοστόμου P. G. 59, 479.
9. National Institute on Aging. Baltimore Longitudinal Study of Aging: Summary of Recent Research Developments. Gaithersburg, Maryland: NIA Information Center, 1983.
10. Wigdor BT. Mental health and social conditions. In: Birren J, Munnichs J, Thomas H, Marois M. eds. Aging: a challenge to science and society Vol. 3, Oxford University Press, 1983: 49 - 57.
11. Matteson MA, McConnel ES. Gerontological nursing. Concepts and practice. Philadelphia: WB Saunders Co, 1988: 520, 523.
12. Anderson WF, Caird FI, Kennedy RD, Schwartz D. Gerontology and geriatric nursing. London: Hodder and Stoughton, 1982: 165 - 170.
13. American Nurses Association. Gerontological Nurses in Clinical Setting: Survey Analysis. Kansas City, Missouri: ANA, 1986.
14. Herbert, R. "The Normal Aging Process Reviewed", Nursing Standard, 5(51), 36 - 39, 1991.
- 14α. Πρωτοπρ. Δημ. Κωνσταντέλου. Τὰ γηρατειὰ στὴν Ἑλληνικὴ παράδοση. Ἀκτίνες 1982 (Μάρτ.): 86 - 90.
15. Πλάτωνος Πολιτεία 328E.
16. Πλουτάρχου Λυκούργος 21.
17. Ξενοφάντος Ἀπομνημονεύματα ν. 12.
18. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων Κατήχησις Ζ', ΒΕΠΕΣ 39: 107, 12 - 16.
19. Ἀμηρᾶ Α, Γεωργιάδη Ε, Τεπερογλου Α. Ὁ θεσμός τῆς ἀνοικτῆς προστασίας τῶν ἡλικιωμένων στὴν Ἑλλάδα. Ἐρευνα γιὰ τὰ ΚΑΠΗ. Ὑπουργεῖο Ὑγείας Πρόνοιας καὶ Κοινων. Ἀσφαλίσεων καὶ Ἐθν. Κέντρο Κοινων. Ἐρευνῶν, Ἀθήνα, 1986: 14.
20. Teperoglou A. Open care for the elderly - Greece. In: Amann A. ed. Open care for the elderly in seven European countries. Pergamon Press, Exeter 1980.
21. Μουσοῦρου Α. Ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια. Ἀθήνα 1984.
22. Pitsiou E. Social and psychological adaptation to aging among older Athenians, vol II Athens: National Centre of Social Research, 1986.
23. Ἀμηρᾶ Α. Τί λένε τὰ παιδιά γιὰ τὰ γεράματα. Εἰς: Ἑλληνικὴ Γεροντολογικὴ Ἑταιρεία - Ἐπιστημονικὲς Συναντήσεις 1984: Οἱ ἀνάγκες τῶν ἡλικιωμένων στὴ χώρα μας. Ἀθήνα, 1985: 65 - 70.
24. Ραγιᾶ Ἀ. Νοσηλευτικὴ ψυχικῆς υγείας - Ψυχιατρικὴ νοσηλευτικὴ. Ἐκδ. 3η, Ἀθήνα, 2001: 344 - 346.
25. Ραγιᾶ Α. Ψυχιατρικὴ νοσηλευτικὴ - Θεμελιώδεις ἀρχές. Ἀθήνα, 1978: 207.
26. Ἰωάννου Χρυσοστόμου P. G. 63, 517.
27. Μέχρι τὰ θατιὰ γηρατιά. ΖΩΗ, 1999 (21 Ἰαν.): 14.

ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

(Ο θάνατος τής Ἀνθρωπιστικῆς Παιδείας.
Τὸ τίμημα καὶ οἱ ἀναγκαῖες διορθώσεις)

Ἐφορμή, γιὰ τὸ κείμενο-σχόλιο αὐτό, ἦταν ἓνα τηλεφώνημα ἀπὸ σεβαστὸ ἰερωμένο, ἀναφορικὰ μὲ δύο βιβλία, ποὺ κυκλοφόρησαν πρόσφατα στὶς ΗΠΑ. Τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτά, τὸ "Who Killed Homer" εἶναι ἤδη μεταφρασμένο στὰ ἑλληνικὰ μὲ τὸν τίτλο "Ποιὸς σκότωσε τὸν Ὅμηρο" καὶ τὸ ἄλλο, μὲ τὸν ἀγγλικὸ τίτλο "Corrections", ποὺ σημαίνει "Διορθώσεις", κυκλοφορεῖ μόνο στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα, στὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ πρῶτο, τὸ "Ποιὸς σκότωσε τὸν Ὅμηρο" εἶναι γραμμένο ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Κλασσικῶν σπουδῶν, Victor Davis Hanson καὶ John Heath, τῶν Πανεπιστημίων τοῦ Fresno καὶ Santa Clara τῶν ΗΠΑ, ἀντίστοιχα, καὶ τὸ δεύτερο, μὲ τὸν ἀγγλικὸ τίτλο "Corrections", ἀπὸ τὸν δόκιμο Ἀμερικανὸ συγγραφέα Jonathan Fransen.

Τὸ "Ποιὸς σκότωσε τὸν Ὅμηρο" ἀναφέρεται διεξοδικὰ καὶ ἐξετάζει, μὲ ἰδιαιτέρο πόνο, τὸ θάνατο τῆς κλασσικῆς παιδείας, τοὺς κραδασμοὺς τοῦ κοινωνικοῦ ὑπεδάφους, τῶν θεμελιῶν καὶ τῶν Ἀρχῶν ποὺ συνοδεύουν τὴν κατάρρευση, στὶς ἡμέρες μας, τοῦ συστήματος Ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν στὴν ὑπερανταντικὴ χώρα. Τὸ ἄλλο βιβλίον, οἱ "Διορθώσεις", ἀναφέρεται στὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς, στὸν πάσχοντα πυρῆνα τῆς σύγχρονης ἀμερικανικῆς οἰκογένειας καὶ στὰ προβλήματα ποὺ ἀποσυνθέτουν τὴν ἀνθρωποκεντρικὴ ὑπόστασή της, ἀσθένεια, ἀνεργία, φαρμακευτικὴ ἐξάρτηση, τὴν κατάρρευση τῶν χρηματιστηριακῶν ἀξιών καὶ τὴν οἰκονομικὴ χρεωκοπία. Ἐκτιμᾷ κανεῖς, ὅτι τὸ δεύτερο βιβλίον, οἱ "Διορθώσεις", συμπληρώνει τὸ πρῶτο, καὶ εἰ-

να ἔνδεικτικὸ τοῦ μεγέθους τοῦ τιμήματος σὲ ἀνθρώπινο πόνο, καὶ ἀνάλογο τῆς κοινωνικῆς μετάλλαξης ποὺ βιώνει ἡ χώρα, μὲ τὴν συρρίκνωση καὶ τὴν ἀπάλειψη τῆς κλασσικῆς παιδείας, ἀπὸ σημαντικὰ πανεπιστημιακὰ προγράμματα τῶν ΗΠΑ.

Ὁ θάνατος τοῦ Ὁμήρου, καὶ γιὰ ὀρισμένους ὑπερβολικοὺς ὁ θάνατος τῆς Ἀμερικῆς, σηματοδότησε τὸ ξήλωμα ἐνὸς ὀλόκληρου κόσμου ἰδεῶν καὶ πεποιθήσεων, ποὺ ἴσχυσε στὴν Ἀμερικὴ γιὰ 200 καὶ πλέον χρόνια, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν παρατηρούμενη ἀμβλυνση τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, τὴν ἀνδρωση τοῦ ὕλικου πολιτισμοῦ, τὴν ἀλαζονία τῆς ὑπερδύναμης. Ἡ συρρίκνωση τῆς κλασσικῆς παιδείας ὑποσκάπτει τὴν ἴδια τὴν ὑπόσταση τοῦ σημερινοῦ προηγμένου κόσμου, ὁ ὁποῖος στηριζόμενος στὴν μοναδικὴ τεχνολογία τῆς ἐποχῆς, χωρὶς πνευματικὴ θωράκιση, μόνος, παρουσιάζεται ἀνέτοιμος νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν πρόκληση καὶ τὴν αὐτοκαταστροφή. Ἡ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία προάγει τὴν ἠθικὴ ἀντίληψη καὶ διαμορφώνει σκέψεις καὶ ἀποφάσεις μὲ σεβασμὸ στὸν ἀνθρώπο. Τὸ σημαντικότερο δέ, καλλιεργεῖ ἦθος ποὺ εἶναι καὶ ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἀπονομὴ δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας. Τὸ διαχρονικὸ μῆνυμα τῆς ἱστορίας εἶναι χαρακτηριστικὸ τοῦ πεπρωμένου ἐθνότητων καὶ πολιτισμῶν ποὺ, στηριγμένοι στὴν ὕλικὴ καὶ στρατιωτικὴ παντοδυναμία τους, χωρὶς τὸ ἀναγκαῖο ἠθικὸ ὑπόστρωμα, ὄδηγήθηκαν, ἀργὰ ἢ γρήγορα, στὴν αὐτοκαταστροφή (βλέπε, Ρώμη, Ἀθήνα, Τρίτο Ράιχ, Κομμουνιστικὴ κοσμοθεωρία).

Ἡ ἀντίληψις, ὅμως, αὐτὴ περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, δὲν εἶναι, ἀσφαλῶς, μία γιὰ ἀντίληψις χαρακτηριστικῆ τῶν καιρῶν μας, δηλαδὴ τῆς πυρηνικῆς ἰσχύος. Διαπιστοῦται καὶ σὲ παλαιότερες ἐποχὲς (Σοφιστές, Θουκιδίδης), ὅπου καὶ οἱ εὐγλωττες ἀναφορὲς στὴν αὐθαιρεσία τοῦ ἰσχυρότερου, ἀντικατροπτίζουν καὶ τὸ ἠθικὸ κενὸ ἐκείνου ποῦ καταχρᾶται τὴν παντοδυναμία του:

“Φημί γὰρ ἐγὼ εἶναι τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον” (Τὸ δίκαιον εἶναι τὸ συμφέρον τοῦ ἰσχυροῦ) Θρασύμαχος, (Πολιτεία Πλάτωνος I 338, c), καὶ

“Δίκαιόν ἐστι τὸν ἀμείνω τοῦ χειρόνος πλεόν ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ ἀδυνατώτερου”. Ἡ κυριαρχία τοῦ ἰσχυροῦ πάνω στὸν ἀνίσχυρο θεωρεῖται δεδομένη καὶ δίκαιη: *“οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται, τὸν κρείττω τοῦ ἥττονος ἀρχειν καὶ πλεόν ἔχειν”* (Καλλικλής, Γοργίας Πλάτωνος 483, d).

“Τὸ Δίκαιον δὲν μετράει ὅταν ὁ ἰσχυρὸς βρίσκεται ἀντιμέτωπος μὲ τὸν ἀνίσχυρο. Μετράει μόνο ὅταν ὑπάρχει ἴση δύναμη γιὰ τὴν ἐπιβολή του. Διαφορετικὰ ὁ ἰσχυρὸς ἐπιβάλλει τὴ θέλησή του καὶ ὁ ἀνίσχυρος ὑποχωρεῖ (Θουκ. Ε' 89).

Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια, περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, συνοδεύεται ἀπὸ τὸ δέος τῆς ψυχῆς τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, τοῦ ἀνθρώπου τῆς πυρηνικῆς ἐποχῆς, ὁ ὁποῖος ἀναζητεῖ παρηγοριά, ἐλπίζει καὶ προσεύχεται, ὅτι τὸ τίμημα τοῦ ἐλλείμματος ἠθικῆς, στὴν ἐποχὴ μας, δὲν θὰ εἶναι, στὴν πορεία, ἡ αὐτοκαταστροφή καὶ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ πρόβλημα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀδυναμία του νὰ προσδιορίσει τὸν ἠθικὸ νόμο καὶ τὴν προέλευσή του. Νὰ θελήσει νὰ δεχθεῖ τὴν ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἡ ἠθικὴ ὑπερβατικὴ, εἶναι Θεϊκὴ ἐντολὴ καὶ οἱ ἀρχὲς τῆς παραμένουν ἀναλλοίωτες, διαχρονικά, χωρὶς μεταλλαγὲς καὶ συμβιβασμοὺς (Thomas Aquinas, Summa Theologiae). Δεχόμεθα ὅτι ὁ ἀνθρω-

πος εἶναι μία ἀνεξάρτητος ὄντοτης μὲ πλήρως ἐλεύθερη σκέψη, ἰκανὴ νὰ ὑπακούει ἢ νὰ παραβιάζει τοὺς ἠθικοὺς νόμους. Ὁ ἀνθρωπος ἔχει τὴ δύναμη τῆς αὐτοδιάθεσης, τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ καὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας. Εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ κάθε ἐξαναγκασμὸ καὶ συναισθηματικὴ παρότρυνση, εἶναι ἐλεύθερος (Emm. Kant).

Ἄλλωστε, ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιθυμίας τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου νὰ παρακάμψει τὶς Γραφὲς εἶναι καὶ ἡ ἀποψη τῆς βιολογικῆς προέλευσης τοῦ ἠθικοῦ Νόμου. Εἶναι ὁ καρπὸς τῆς προσπάθειας ποῦ καταβάλλει ἡ σύγχρονη κοινωνία νὰ ἐπιλέγει, νὰ ψηφίζει καὶ νὰ ἀναθεωρεῖ κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ νὰ ἀποϊεροποιεῖ τὸν κώδικα Ἠθικῆς ποῦ διέπει τὴ ζωὴ.

Σὲ αὐξανόμενους ἀριθμοὺς, πολίτες ὅλων τῶν ἰδεολογικῶν ρευμάτων πιστεύουν ὅτι ἡ κοινωνία μας βρίσκεται σὲ βαθὺ ἠθικὸ χάσμα. Τὰ ἀπογοητευτικὰ σημάδια τοῦ φαινομένου βρίσκονται παντοῦ. Ἡ βία καὶ τὸ ἐγκλημα, ἡ διάσπαση τοῦ ἰστοῦ τῆς οἰκογένειας, ἡ ἀχαλίνωτη ἀπληστία τῆς στιγμῆς ποῦ ἓνα στὰ πέντε παιδιὰ τοῦ κόσμου πεινοῦν, ἡ ἄθλια σεξουαλικὴ ἀγωγὴ ποῦ γεμίζει τὴν ὀθόνη τῆς τηλεοράσεως καὶ ὁδηγεῖ τοὺς νέους στὴν ἀνεύθυνη σεξουαλικὴ συμπεριφορὰ καὶ σὲ νεαρῶτερη ἡλικία ἀπὸ ποτὲ ἄλλοτε στὸ παρελθόν, ἡ διαφθορὰ τῆς πολιτικῆς ζωῆς, καλοῦν τὸ σύγχρονο ἀνθρώπο σὲ ἐγρήγορη, γιὰ νὰ θωρακίσει ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τὴ βαρεῖα κληρονομία μας καὶ τὸ χάρισμα τῆς Θεῖας Πρόνοιας.

Οἱ διαστάσεις τοῦ ἠθικοῦ διλήμματος καὶ ἐλλείμματος, δὲν περιορίζονται στὶς γενικότερες, συχνά, φιλοσοφικὲς, ἀκαδημαϊκὲς ἀναζητήσεις περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἀλλὰ ἄπτονται τῆς πρακτικῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου, ὅπως αὐτὴ βιώνεται σήμερα στὸν ἐλληνικὸ, καὶ ὄχι μόνο, χῶρο. Ἀφοροῦν σὲ κάθε ἐπάγγελμα ἢ λειτούργημα καὶ σὲ ὅλο τὸ φάσμα τῶν ἡλικιῶν.

Ἀπὸ τὴ δεοντολογία τῆς ἄσκησης τῆς ἰατρικῆς, τῆς ταλάντευσης γιὰ τὴν παραβίαση τοῦ Θεῖου Νόμου καὶ τοῦ

κώδικα τῆς ζωῆς, ὡς τὴν ἀποτυχία τοῦ γονεᾶ νὰ ἐμπνεύσει, τὴν περισσεύουσα ἀντιδεοντολογία τῆς διαφήμισης καὶ τὴν ἐπίμονη διαστρέβλωση τῆς ἀλήθειας, γιὰ τὸ ὑλικὸ κέρδος.

Ἡ πεῖρα, ἀπὸ τὶς βιωματικὲς δοκιμασίαις τοῦ καθημερινοῦ βίου (ἀτομικοῦ, οἰκογενειακοῦ, κοινωνικοῦ, ἐπιστημονικοῦ καὶ πολιτικοῦ), δὲν δυσκολεύει κανένα νὰ δηλώσει, ὅτι εἶναι τραγική!

Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ φοβερὴ "μετάλλαξη", ποιά θὰ εἶναι ἡ προσέγγιση καὶ ὁ ρόλος κάθε πνευματικοῦ ἀνθρώπου σὲ κάθε μία ἀπὸ τὶς καθημερινὲς αὐτῆς ἐμπειρίες τῆς ζωῆς; Ποιά ἡ εὐθύνη τοῦ χριστιανοῦ ἐπιστήμονος γιὰ τὶς ἀπαραί-

τητες διορθώσεις καὶ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ "ἐλλείμματος ἠθικῆς";

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΗΜ. ΜΑΡΑΓΚΟΣ
M.D., M.Sc. F.A.A.P.

Καθηγητῆς Παιδιατρικῆς
Ἑφηβικῆς Ἰατρικῆς
Creighton University
School of Medicine USA.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. V. D. Hanson, J. Heath. Who Killed Homer. Κάκτος, 1999.
2. Jonathan Frazen. The Corrections, Fourth Estate, 2002.
3. Ο. Τσαγκαράκης, Ἐλευθεροτυπία, 23.9.01.
4. Tim Adams, Observer, Καθημερινή 10-2-02.

ΔΙΑΚΟΠΕΣ

*Εἶπα νὰ κάνω ἐφέτος διακοπές
Ποὺ νά'ναι πιὸ πνευματικὲς ἀπὸ τὶς ἄλλες
Νὰ ἐπιβάλω πολλὲς περικοπές
Στοῦ χρόνου μου τὶς ἄσκοπες σπατάλες.*

*Πρωῖ - πρωῖ στὸν κῆπο τῆς Γραφῆς
Νὰ κάνω μιὰ μικρὴ περιοδεία
Νὰ γίνω περισσότερο ἐσωστρεφῆς
Καὶ αὐστηρὸς σὲ κάθε μου παρασπονδία.*

*Νὰ μελετῶ βιβλία συναρπαστικὰ
Ἱστορικά, δοκίμια, μελέτες
Ν' ἀντλῶ κεφάλαια πνευματικὰ
Ποὺ θὰ ζηλεύαν κι οἱ μεγάλοι καταθέτες.*

*Ἀποβραδὺς στὸν οὐρανὸ ν' ἀναζητῶ
Τὸ σίγμα τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τοῦ Περσέα.
Μὲ φίλους ἐκλεκτοὺς νὰ συζητῶ
Γιὰ τ' ἀγαθὰ τοῦ παραδείσου τὰ ὥραϊα*

*Ποὺ ετοίμασε ὁ Θεὸς τοὺς οὐρανοὺς
Γι' αὐτοὺς ποὺ ἀληθινὰ τὸν ἀγαποῦνε
Ὅταν γιὰ διακοπές σὲ κόσμους φωτεινοὺς
Μιὰ μέρα ἀπ' τὴ ζωὴ θ' ἀναχωροῦνε.*

Δ. Λ.

“ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ”

TOY PIERRE BOURDIEU*

(Από τὸ περιοδικὸ “European Review”, Τόμος 9, Νο 3, 245-256, 2001).

Ἡ τηλεόραση ὑποστηρίζει ὅτι παρουσιάζει τὴν πραγματικότητα, ὅμως σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸ δημιουργεῖ τὴ δική της. Ἡ αὐτονομία της εἶναι ἐλάχιστη, κυρίως διότι ὁ ἀνταγωνισμὸς γιὰ τὸ “μερίδιο τῆς ἀγορᾶς” εἶναι μεγάλος. Ἡ πίεση νὰ συμπληρωθεῖ τὸ κενὸ εἶναι ἰσχυρὴ κατὰ συνέπεια, θὰ πρέπει νὰ δείχνει κάτι γιὰ ὅλο τὸν κόσμο. Οἱ πάντες κοιτοῦν καχύποπτα γύρω τους νὰ δοῦν τι λένε οἱ ἀνταγωνιστές τους: Γιὰ νὰ ξέρεις τι θὰ πεῖς, ὀφείλεις νὰ γνωρίζεις τι λένε ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι. Τοῦτο ὀδηγεῖ σὲ ὁμογενοποίηση καὶ πολιτικὸ συντηρητισμὸ. Ἡ πολιτικὴ καὶ τὰ οικονομικὰ ὀδηγοῦν σὲ μιὰ ἐσωτερικὴ λογοκρισία. Οἱ εἰδήσεις εἶναι ἐπιλεκτικές, προβάλλοντας ἀκραῖες καταστάσεις: Αἶμα, σέξ, ἔγκλημα, ἐξεγέρσεις, καὶ ὄχι τὰ διώματα τοῦ ἀπλοῦ κόσμου. Ἡ τηλεόραση θέλει νὰ δραματοποιεῖ καὶ νὰ μεγαλοποιεῖ τὴ σπουδαιότητα τῶν γεγονότων. Στὶς τηλεοπτικὲς συζητήσεις (τὶς γνωστὲς καὶ ὡς “debate”), τὰ ἄτομα πὸν κρίνουν γρήγορα καὶ ἐπιπόλαια εὐνοοῦνται σὲ σχέση μὲ τὰ ἄτομα πὸν ἐμβαθύνουν περισσότερο στὰ πράγματα. Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀρνηθεῖ νὰ “θγεῖ” καὶ νὰ μιλήσει στὴν τηλεόραση; Ἡ ἐπιθυμία νὰ γίνεῖ κάποιος γνωστὸς γίνεται ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης.

Ὁ Berkeley εἶπε κάποτε ὅτι “γιὰ νὰ ὑπάρχεις πρέπει νὰ γίνεσαι ἀντιληπτός”. Γιὰ ὀρισμένους στοχαστὲς (καὶ συγγραφεῖς) τῆς ἐποχῆς μας, τὸ νὰ ὑπάρχεις ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ γίνεσαι ἀντιληπτός στὴν τηλεόραση, πράγμα πὸν σημαίνει νὰ “σὲ παίρνουν

εἶδηση” οἱ δημοσιογράφοι, νὰ θρίσκεισαι μὲ τὴν “πλευρὰ τῶν καλῶν” πὸν αὐτοὶ ἀντιπροσωπεύουν, μὲ ὅλους τοὺς συμβιβασμοὺς καὶ τὶς ὑποχωρήσεις πὸν ἐνδεχομένως συνεπάγεται κάτι τέτοιο.

Μὴ νομίζετε ὅτι μπορεῖτε νὰ ἀρνηθεῖτε κατηγορηματικὰ νὰ “θγεῖτε” στὴν τηλεόραση. Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, αὐτὸ μπορεῖ καὶ νὰ θεωρηθεῖ ἀπὸ κάποιους ὡς καθήκον. Προτοῦ λάβει κανεὶς μιὰ τέτοια ἀπόφαση, πρέπει πρῶτα νὰ λάβει ὑπόψη του τὶς ἰδιαιτερότητες τῆς τηλεόρασης. Ἡ τηλεόραση εἶναι ἓνα μέσο πού, θεωρητικὰ, μπορεῖ νὰ ἀγγίξει τοὺς πάντες. Τοῦτο δημιουργεῖ πολλὰ ἐρωτήματα. Αὐτὸ πὸν ἔχω νὰ πῶ πρέπει νὰ ἔχει ἀπήχηση σὲ ὅλους; Εἶμαι ὅμως ἔτοιμος νὰ τὸ κάνω κατανοητὸ σὲ ὅλους; Ἀξίζει νὰ γίνεῖ κατανοητὸ ἀπὸ ὅλους; Εἰδικὰ οἱ διανοούμενοι ἔχουν τὴν ὑποχρέωση -καὶ πιθανότατα καὶ οἱ κοινωνιολόγοι- νὰ κάνουν γνωστὲς σὲ ὅλους τὶς τελευταῖες προόδους τῆς ἐρευνας.

Ἡ ἀόρατη λογοκρισία

Ἡ ἐλεύθερη πρόσβαση στὴν τηλεόραση ξεκινάει ἀπὸ μιὰ ἰσχυρὴ λογοκρισία, τὴν ἀπώλεια τῆς ἀνεξαρτησίας ἢ ὁποῖα συνδέεται μὲ τὶς συνθήκες πὸν ἐπιβάλλονται σὲ αὐτοὺς πὸν ὀμιλοῦν στὴν τηλεόραση. Ὁ περιορισμένος χρόνος καθιστᾶ σχεδὸν ἀδύνατο νὰ εἰπωθεῖ ὅτιδήποτε. Μπορῶ μὲ κάθε βεβαιότητα νὰ πῶ ὅτι ἡ λογοκρισία τῆς τηλεόρασης ἔχει σχέση μὲ τὴν πολιτικὴ. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ πολιτικὴ παρεμβαίνει, καὶ μάλιστα ἐλέγχει (ἰδιαίτερα στὴν περίπτωσις πρόσληψης ὑψηλόβαθμων στελεχῶν σὲ κείνους τοὺς ραδιοτηλεοπτικοὺς σταθμοὺς πὸν θρίσκονται ὑπὸ τὸν ἄμεσο ἐλεγχὸ τῆς κυβέρνησης). Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια ὅτι, σὲ μιὰ

* Ὁ Pierre Bourdieu ἦταν καθηγητὴς στὸ Collège de France καὶ διευθυντὴς σπουδῶν στὴν Ecole des Etudes en Sciences Sociales. Πέθανε τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2002.

έποχή σαν τη σημερινή, όπου πολλοί ψάχνουν δουλειά στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, παρόλο που η εργασία αυτή καθυστερημένη δεν προσφέρει μεγάλη ασφάλεια, ή τάση για πολιτική ομοιογένεια είναι μεγαλύτερη. Συνειδητά ή ασυνειδητά, οι εργαζόμενοι σ' αυτά τα μέσα λογοκρίνουν τον έναν τους - δεν χρειάζεται να τους το επιβάλλει κανείς.

Ένα άλλο είδος λογοκρισίας είναι η οικονομική. "Ο,τι "θγαίνει" στην τηλεόραση καθορίζεται από τους ιδιοκτήτες, από τις εταιρείες που πληρώνουν για τις διαφημίσεις ή από την κυβέρνηση που εγκρίνει τις επιχορηγήσεις. Αυτοί οι παράγοντες, κρύβουν άλλα πράγματα, όλους εκείνους τους άορατους μηχανισμούς μέσω των οποίων λειτουργούν τα διάφορα είδη λογοκρισίας που μετατρέπουν την τηλεόραση σ' αυτό το υπέροχο μέσο για τη διατήρηση της συμβολικής τάξης. Πιστεύω ακόμη ότι τα σκάνδαλα, όπως η φρενιτίδα για τις καλές και κακές πράξεις των παρουσιαστών της τηλεόρασης, ή οι εξωφρενικοί μισθοί ορισμένων παραγωγών, αποσκοπουν στην προσοχή από το κύριο θέμα.

Έτσι λοιπόν, θα ήθελα να αναλύσω μια σειρά μηχανισμών που επιτρέπουν στην τηλεόραση να ασκεί μια ιδιαίτερα ολέθρια μορφή συμβολικής βίας. Η συμβολική βία είναι η βία που ασκείται με σιωπηρή συνεννοχή ανάμεσα στα θύματα και στους θύτες της, σε τέτοιο βαθμό ώστε και οι δύο πλευρές να μην συνειδητοποιούν ότι την υφίστανται ή ότι την ασκούν.

Ας ξεκινήσουμε με ένα απλό παράδειγμα - τις "πικάντικες" ειδήσεις. Αυτές ανέκαθεν αποτελούσαν το αγαπημένο θέμα των λαϊκών εφημερίδων. Αίμα, σέξ, μελόδραμα και έγκλημα "πουλούσαν" πάντοτε. Τα πρώτα χρόνια της τηλεόρασης, η αίσθηση σεβασμού που επικρατούσε στον (έντυπο) τύπο κρατούσε τα "καυτά" αυτά θέματα καλά φυλαγμένα, όμως ο αγώνας για θεαματικότητα αναπόφευκτα τα φέρνει στα πρωτοσέλιδα και στους πρώτους τίτλους

των τηλεοπτικών ειδήσεων. Τα "καυτά" αυτά θέματα τραβούν την προσοχή αλλά και τη μεταστρέφουν, όπως κάνει και ο ταχυδακτυλουργός, βασικός στόχος του οποίου είναι να κατευθύνει την προσοχή σε κάτι άλλο από εκείνο που κάνει. Η μεγάλη εμφαση που δίδεται στους τίτλους των ειδήσεων και η πλήρωση του πολύτιμου χρόνου με ανούσια ή σχεδόν ανούσια πράγματα, παρακάμπτει τα σημαντικά θέματα, δηλαδή την πληροφόρηση που θα έπρεπε να έχουν όλοι οι πολίτες ώστε να ασκούν τα δημοκρατικά τους δικαιώματα. Έπομένως, όσον αφορά τις ειδήσεις, βρισκόμαστε ενώπιον ενός διλήμματος: Από τη μία πλευρά έχουμε τα άτομα που είναι σε θέση να διαβάσουν τις λεγόμενες "σοβαρές" εφημερίδες (στο βαθμό που μπορούν να παραμείνουν σοβαρές απέναντι στον ανταγωνισμό που δημιουργεί η τηλεόραση), με πρόσβαση στο διεθνή τύπο και τους ξένους ραδιοφωνικούς σταθμούς, και, από την άλλη όλους τους άλλους που μαθαίνουν από την τηλεόραση όλα όσα γνωρίζουν για την πολιτική.

Το παιχνίδι της εικόνας

Παραδόξως, η τηλεόραση μπορεί να κρύψει ορισμένα πράγματα προβάλλοντας κάποια άλλα. Παρουσιάζει δηλαδή κάτι άλλο από εκείνο που σε άλλη περίπτωση θα παρουσίαζε εάν πραγματικά επιτελούσε το έργο στο οποίο έχει ταχθεί: Την πληροφόρηση. Επίσης, μπορεί να κρύψει πράγματα προβάλλοντας αυτό που πρέπει να προβληθεί αλλά με τέτοιο τρόπο, που να μην παρουσιάζεται στην πραγματική του διάσταση ή να φαίνεται σαν κάτι το ασήμαντο. Τέλος μπορεί να κρύψει αυτό που θέλει ανασκευάζοντας το με τέτοιο τρόπο που να προσλαμβάνει τέτοιο νόημα, ώστε να μην ανταποκρίνεται καθόλου στην πραγματικότητα.

Οι δημοσιογράφοι έχουν ειδικά "γυαλιά" μέσα από τα οποία βλέπουν ορισμένα πράγματα και δεν βλέπουν άλλα, ή μέσα από τα οποία βλέπουν τα πράγματα με τον συγκεκριμένο τρόπο που τα βλέπουν.

Η αρχή που καθορίζει αυτή την επιλο-

γή είναι ή αναζήτηση του θεαματικού και του έντυπωσιακού. Η τηλεόραση απαιτεί *δραματοποίηση* και με τις δύο έννοιες του όρου: Προβάλλει ένα γεγονός, και το προβάλλει με εικόνες. Έτσι, μεγαλοποιεί τη σημασία αυτού του γεγονότος, τη σοβαρότητα του και τον δραματικό, ακόμα και τραγικό του, χαρακτήρα. Για το κέντρο της πόλης, αυτό ισοδυναμεί με τις ξεγέροντες. Αυτή είναι μία ήδη θεβαρημένη λέξη... Και πράγματι, οι λέξεις συνήθως αποκτούν βαρύνουσα σημασία. Οι συνηθισμένες λέξεις δεν έντυπωσιάζουν κανένα, παραδόξως όμως, ο κόσμος των εικόνων κυριαρχείται από λέξεις. Οι φωτογραφίες δεν έχουν κανένα νόημα χωρίς λέξεις - ο γαλλικός όρος του τίτλου είναι *λεζάντα* και πολλές φορές οι λέξεις πρέπει να διαβάζονται έτσι απλά: Ός λεζάντες που δεν δείχνουν απολύτως τίποτα*. Για να δώσουμε όνομα σε κάποιο πράγμα, πρέπει να το δείξουμε, να το δημιουργήσουμε, να το καταστήσουμε ύπαρκτο. Μερικές φορές, θα ήθελα να ακούσω ξανά κάθε λέξη που χρησιμοποιούν οι παροισαστές ειδήσεων, τις όποιες συχνά χρησιμοποιούν χωρίς να σκέφτονται και χωρίς καν να συνειδητοποιούν τη δυσκολία και τη σοβαρότητα των θεμάτων για τα όποια μιλούν, ή την ευθύνη που αναλαμβάνουν μιλώντας για αυτά μπροστά σε χιλιάδες τηλεθεατές που βλέπουν τις ειδήσεις χωρίς να καταλαβαίνουν τί ακριβώς βλέπουν και δίχως να συνειδητοποιούν ότι δεν καταλαβαίνουν. Αυτές οι λέξεις, το μόνο που καταφέρνουν είναι να δημιουργούν φαντάσματα, φοβίες ή απλώς ψευδείς απεικονίσεις.

Όλοι οι δημοσιογράφοι ενδιαφέρονται για το "έξαιρετικό", που σημαίνει οτιδήποτε είναι έξαιρετικό για τους ίδιους. Κάτι που μπορεί να είναι έντελως φυσιολογικό για κάποιον άλλο, για τους δημοσιογράφους μπορεί να είναι έξαιρετικό, και το αντίστροφο. Η πίεση της αποκλειστικής είδησης είναι τρομερή. Οι άνθρωποι μπορούν να κά-

* Λογοπαίγιο με την αγγλική λέξη legend = μύθος, μύθημα.

νουν σχεδόν τα πάντα για να δουν ή να παρουσιάσουν πρώτοι κάτι. Το αποτέλεσμα είναι να αντιγράφουν ό ένας τον άλλο στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν το προβάδισμα. Εντέλει, όλοι καταλήγουν στο ίδιο πράγμα: Το κινήγι της αποκλειστικότητας, το όποιο σε άλλη περίπτωση οδηγεί στην πρωτοτυπία και τη μοναδικότητα, εδώ καταλήγει σε όμοιομορφία και κοινοτοπία.

Οι πολιτικοί κίνδυνοι που έμπεριέχονται στη φυσιολογική χρήση της τηλεόρασης συνδέονται με το γεγονός ότι οι εικόνες έχουν την ικανότητα να παράγουν αυτό που οι κριτικοί της λογοτεχνίας όνομάζουν "φαινόμενο της πραγματικότητας" (reality effect). Δείχνουν πράγματα και κάνουν τον κόσμο να πιστεύει αυτά που δείχνουν. Αυτή ή δύναμη προβολής είναι επίσης και δύναμη για "κίνητοποίηση". Μπορεί να δώσει ζωή σε ιδέες και εικόνες, αλλά και σε όμαδες. Οι ειδήσεις, τα περιστατικά και τα άτυχηματα της καθημερινής ζωής αποκτούν πολιτική ή εθνική σημασία ικανή να προκαλέσει δυνατά, συχνά άρνητικά συναισθήματα, όπως ρατσισμό, σοβινισμό ή ξενοφοβία. Το απλό ρεπορτάζ, ή πράξη της μετάδοσης ειδήσεων, της καταγραφής που κάνει ο ρεπόρτερ, πάντοτε υποδηλώνει μία κοινωνική δομή της πραγματικότητας που μπορεί να κίνητοποιήσει (ή να ακίνητοποιήσει) άτομα ή όμαδες.

Τελευταία, γίνεται όλο και συχνότερο το φαινόμενο της παραγωγής έκδηλώσεων για την τηλεόραση, έτσι ώστε αυτές να προκαλούν το ενδιαφέρον των διαφόρων κατηγοριών τηλεθεατών και να ταιριάζουν με τις αντιλήψεις τους. Τότε, και μόνο τότε, αναμεταδόμενη και μεγεθυμένη από τους παράγοντες της τηλεόρασης, θα φέρει ή έκδηλωση το μέγιστο αποτέλεσμα.

Δουλεύοντας σε συνθήκες πίεσης και βιαστικής σκέψης

Το φαινόμενο των ποσοστών άκροατικότητας έχει ιδιαίτερες συνέπειες για την τηλεόραση. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των έφημερίδων, όπως και ο ανταγωνισμός με-

ταξὺ ἐφημερίδων καὶ τηλεόρασης, ἐμφανίζεται ὡς ἀνταγωνισμὸς γιὰ τὸν χρόνο - ἡ πίεση γιὰ τὴν ἐπιτυχία, ἡ πίεση τοῦ νὰ φθάσεις ἐκεῖ πρῶτος. Τὰ θέματα προωθοῦνται βεβιασμένα στοὺς θεατὲς ἐπειδὴ ἔτσι ἀκριβῶς προωθοῦνται καὶ στοὺς παραγωγούς. Καὶ προωθοῦνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο στοὺς παραγωγούς ἐξαιτίας τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μὲ ἄλλους παραγωγούς. Αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς διασταυρούμενης πίεσης, πού οἱ δημοσιογράφοι διδάσκουν ἀναγκαστικά καὶ σὲ ἄλλους, δημιουργεῖ μιὰ σειρὰ συνεπειῶν πού μεταφράζεται σὲ ἐπιλογὲς προγραμμάτων, ἀπουσίες καὶ παρουσίες.

Ἐνα ἀπὸ τὰ μείζονα προβλήματα πού θέτει ἡ τηλεόραση εἶναι τὸ ἐρώτημα τῆς σχέσης μεταξὺ χρόνου καὶ ταχύτητας. Εἶναι δυνατόν νὰ σκεφτόμαστε γρήγορα; Δίνοντας τὸ λόγο σὲ στοχαστὲς οἱ ὁποῖοι θεωρεῖται ὅτι εἶναι σὲ θέση νὰ σκέφτονται πολὺ γρήγορα, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Εἶναι καταδικασμένη ἡ τηλεόραση νὰ μὴ διαθέτει τίποτα παραπάνω ἀπὸ *στοχαστὲς τῆς στιγμῆς*, στοχαστὲς δηλαδή πού σκέπτονται ἀστραπιαῖα;

Στὴν πραγματικότητα, ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ ρωτήσουμε εἶναι γιατί τὰ ἄτομα αὐτὰ ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ ἀντιδρῶν κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἰδιαίτερες συνθήκες. Γιατί καὶ πῶς μποροῦν νὰ σκέπτονται κάτω ἀπὸ τέτοιες συνθήκες, στίς ὁποῖες κανεὶς ἄλλος δὲν μπορεῖ νὰ σκεφθεῖ. Ἐχω τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι σκέπτονται μὲ κλισέ, μὲ “ἔτοιμες ιδέες”, δηλαδή κοινότοπες, συμβατικές, συνηθισμένες ιδέες. Ὄταν μεταδίδεται μιὰ “ἔτοιμη ιδέα”, εἶναι σὰν νὰ ἔχουν τακτοποιηθεῖ τὰ πάντα, σὰν νὰ ἔχει λυθεῖ τὸ πρόβλημα ἀπὸ μόνο του. Ἡ ἐπικοινωνία εἶναι στιγμιαία γιατί, κατὰ μία ἔννοια, δὲν ἔχει πραγματοποιηθεῖ ἢ φαίνεται ὅτι πραγματοποιήθηκε. Ἡ ἀνταλλαγὴ κοινοτοπιῶν εἶναι ἐπικοινωνία χωρὶς ἄλλο περιεχόμενο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς ἴδιας τῆς ἐπικοινωνίας. Τὶς “κοινοτοπίες” ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τὶς “μασήσει” πολὺ γρήγορα. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀσημαντότητά τους τὶς καθιστᾷ

κοινὲς καὶ γιὰ τὸν ὁμιλητὴ καὶ γιὰ τὸν ἀκροατὴ. Στὸ ἀντίθετο ἄκρο τοῦ φάσματος, ἡ σκέψη εἶναι ἐξ ὀρισμοῦ, ἀνατρεπτική. Ξεκινᾷ ξεχωρίζοντας “ἔτοιμες ιδέες” καὶ στὴ συνέχεια παρουσιάζει τὰ ἀποδεικτικά στοιχεῖα σὲ ἕναν συλλογισμό, μιὰ λογικὴ ἀπόδειξη. Ὄταν ὁ Descartes κάνει λόγο γιὰ συλλογισμό, ἐννοεῖ μιὰ λογικὴ σειρὰ σκέψεων. Ἡ διατύπωση ἐνὸς τέτοιου ἐπιχειρήματος ἀπαιτεῖ χρόνο, ἐφόσον πρέπει νὰ τεθεῖ μιὰ σειρὰ προτάσεων πού συνδέονται μὲ ἐκφράσεις τοῦ τύπου “ἐπομένως”, “συνεπῶς”, “ἔτσι”, “δοθέντος ὅτι...”. Ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς τέτοιας συλλογιστικῆς, μιᾶς σκέψης πού εἶναι καρπὸς τῆς διαδικασίας τοῦ “σκέπτεσθαι”, ἐξαρτᾶται σημαντικὰ ἀπὸ τὸν χρόνο.

Ἐὰν ἡ τηλεόραση ἀνταμείβει ἕναν ἀριθμὸ *γρήγορων στοχαστῶν* οἱ ὁποῖοι προσφέρουν ἕνα εἶδος πολιτιστικοῦ “fast food” -εὐλεπτου καὶ ἀπλουστευμένου πολιτισμοῦ- τοῦτο συμβαίνει ἐπειδὴ ἐκεῖνοι πού μιλοῦν συχνὰ στὴν τηλεόραση εἶναι κυριολεκτικὰ “ἐπὶ ποδός”. Ὁ κατάλογος τῶν σχολιαστῶν δὲν εἶναι ἰδιαίτερα μακρὺς. Οἱ “ἀθηντίες” αὐτὲς γλιτώνουν τοὺς δημοσιογράφους ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς ἐξεύρεσης ἀτόμων πού ἔχουν πραγματικὰ νὰ ποῦν κάτι, στίς περισσότερες περιπτώσεις νεότερων σὲ ἡλικία ἀτόμων, ἀγνωστων στὸ εὐρὺ κοινό, πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἔρευνά τους καὶ ὄχι τόσο νὰ μιλήσουν στὰ ΜΜΕ.

Ἀπόλυτα ψευδεῖς ἢ ψευδῶς ἀληθινὲς συζητήσεις

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἐξετάσουμε τὸ ζήτημα τῶν τηλεοπτικῶν συζητήσεων. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, ὑπάρχουν συζητήσεις ἐντελῶς ἀνυπόστατες. Τὸ περιβάλλον τῶν “τακτικῶν πελατῶν” τῆς τηλεόρασης εἶναι ἕνας κλειστός κόσμος ὁ ὁποῖος λειτουργεῖ σύμφωνα μὲ ἕνα μοντέλο μόνιμης αὐτο-υποστήριξης. Στὴν τηλεόραση θὰ βροῦμε ἀνθρώπους πού διαφωνοῦν διαρκῶς ἀλλὰ κατὰ τρόπο ἀπόλυτα συμβατικό: Γιὰ παράδειγμα, ἐκείνους πού ἀντιπροσωπεύουν τὴν Ἀριστερὰ καὶ τὴ Δεξιὰ.

Υπάρχουν επίσης συζητήσεις που φαίνονται γνήσιες, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι. Πρώτον, υπάρχει ο συντονιστής. Οί τηλεθεατές πάντοτε έντυπωσιάζονται από το πόσο παρεμβατικός είναι ο συντονιστής. Καθορίζει το θέμα και αποφασίζει για τα ερωτήματα που θα συζητηθούν. Επιβάλλει στους ομιλητές την αποδοχή των κανόνων του παιχνιδιού, ακόμη και αν, ή και ιδίως επειδή οι κανόνες αυτοί έχουν τόσες διαβαθμίσεις. Οί κανόνες είναι διαφορετικοί για έναν συνδικαλιστή απ' ό,τι για ένα μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας. Ο συντονιστής αποφασίζει ποιός θα μιλήσει, και κάνει κολακευτικά σχόλια που προοδίζουν κάποιο κύρος στον ομιλητή. Άλλοι από τους συμμετέχοντες, πάλι, επαναφέρονται στην τάξη με απότομο τρόπο: "Δεν απαντάτε στο ερώτημά μου", ή "Περιμένω να μου απαντήσετε". Ένα άλλο ευστοχο παράδειγμα είναι οί τόσο διαφορετικοί τρόποι να λέει κάποιος "Εύχαριστώ". Το "εύχαριστώ" μπορεί να σημαίνει "Σας υπερευχαριστώ, σās είμαι υπόχρεος, θα μās κάνετε την τιμή να ακούσουμε την άποψή σας πάνω στο θέμα;" "Επειτα έρχεται το "Εύχαριστώ" που ισοδυναμεί με αποχαιρετισμό, ένα αποτελεσματικό "Ο. Κ.: Άρκετά με το ζήτημα αυτό. Ποιός έχει σειρά;" "Όλα αυτά εκφράζονται με διάφορους λεπτούς τρόπους, με ανεπαίσθητους χρωματισμούς της φωνής, από τους οποίους όμως επηρεάζονται όλοι οί συμμετέχοντες στη συζήτηση.

Ο συντονιστής εξάλλου καθορίζει τον χρόνο που έχουν στη διάθεσή τους οί ομιλητές και προσοδίδει τον τόνο που θα έχει ή συζήτηση: Εύπρεπη ή περιφρονητικό, προσεκτικό ή άνυπόμονο. Για παράδειγμα, ένα αδιάφορο "μάλιστα, μάλιστα" ξεσηκώνει τον ομιλητή απέναντι στην άνυπομονησία ή την αδιαφορία του συντονιστή. Οί συντονιστές μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν ως μέσο την πίεση και την επιτακτικότητα. Χρησιμοποιούν ως πρόσχημα τον χρόνο για να σταματήσουν κάποιον, να τον κάνουν να διασπεί, να τον διακόψουν. Ο συντονιστής

παρουσιάζεται να διακόπτει μια έξυπνη όμιλία μιλώντας εκ μέρους του κοινού που δεν μπορεί να μιλήσει. Στην πραγματικότητα, και όσο μου επιτρέπει ή αντίληψή μου να καταλάβω, ο άπλος κόσμος -για λογαριασμό του οποίου υποτίθεται ότι ενεργεί ο συντονιστής- είναι εκείνος που εξοργίζεται από την παρέμβαση του συντονιστή.

Το γεγονός αυτό θέτει ένα σοβαρότατο πρόβλημα για την άσκηση της δημοκρατίας. Προφανώς, δεν είναι ισότιμοι όλοι οί συνομιλητές στο στούντιο. Από τη μια έχουμε εκείνους οί οποίοι είναι επαγγελματίες ομιλητές και διαθέτουν εμπειρία από τηλεόραση, και απέναντί τους τους άχαρους έρσαιτέχνες (οί άπεργοί γνωρίζουν ίσως να μιλούν έξαιρετικά, στη δική τους όμως έδρα...) Η άνισότητα είναι καταφανής. Για να επέλθει κάποια ισορροπία, ο συντονιστής θα πρέπει να είναι υπεράνω άνισοτήτων, βοηθώντας εκείνους που αγωνίζονται πραγματικά να τα βγάλουν πέρα σε μια κατάσταση ή οποία τους είναι άνοικεια. Αυτό είναι το μόνο που δεν κάνουν οί συντονιστές τηλεοπτικών συζητήσεων: "Όχι μόνον δεν βοηθούν τους άνθρώπους που δεν είναι συνηθισμένοι στα πλατό της δημοσιότητας, αλλά τους αναστέλλουν κι από πάνω, με πολλούς μάλιστα τρόπους - δεν τους δίνουν το λόγο την κατάλληλη στιγμή, τους βάζουν στο επίκεντρο της κουβέντας έντελώς άπροσδόκητα, δείχνουν άνυπομονησία, και ούτω καθεξής.

"Όπως και να 'χει, αυτά είναι πράγματα τα οποία βρίσκονται μπροστά στα μάτια μας και φαίνονται. Θα πρέπει να ξετάσουμε το δεύτερο επίπεδο, τον τρόπο με τον οποίο επιλέγεται ή ομάδα που θα εμφανιστεί σε ένα συγκεκριμένο talk - show, γιατί οί επιλογές αυτές καθορίζουν το τι και πώς θα συμβεί κάτι. Δεν συμβαίνουν όλα ως δια μαγείας στην όθνη. Υπάρχει ένα είδος "παρασκηνιακής" διαδικασίας κατά την οποία διαμορφώνεται ή ομάδα που θα καταλήξει στο στούντιο για το σόου, ξεκινώντας από τις προκαταρκτικές αποφάσεις

σχετικά με τὸ ποιὸς θὰ εἶναι προσκεκλημένος καὶ ποιὸς ὄχι. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους κανεὶς δὲν θὰ σκεπτόταν ποτὲ νὰ καλέσει, καὶ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι προσκαλοῦνται ἀλλὰ ἀρνοῦνται. Τὸ σκηνικὸ βρίσκεται ἔτοιμο μπροστὰ στοὺς θεατὲς καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖο βλέπουν κρύβει ὅλα ὅσα δὲν βλέπουν.

Ἀντιφάσεις καὶ ἐντάσεις

Ἡ τηλεόραση εἶναι ἓνα μέσο ἐπικοινωνίας μὲ πολὺ μικρὴ αὐτονομία, διότι ὑπόκειται σὲ μιὰ σειρὰ πιέσεων πού πηγάζουν ἀπὸ τὶς χαρακτηριστικὲς κοινωνικὲς σχέσεις μεταξὺ δημοσιογράφων. Αὐτὲς περιλαμβάνουν *σχέσεις ἀνταγωνισμοῦ* καὶ *σχέσεις συμπαίγνιας*, οἱ ὁποῖες ἀπορρέουν ἀπὸ τὸ ἀντικειμενικὸ κοινὸ συμφέρον. Ὡς ἐκ τούτου, τὸ ὄργανο αὐτὸ τῆς ἐπικοινωνίας, ὅσο καὶ ἂν φαίνεται ὅτι λειτουργεῖ ἐλεύθερα, στὴν πραγματικότητά χειραγωγεῖται. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δεκαετίας τοῦ '60, ὅταν πρωτοεμφανίστηκε ἡ τηλεόραση στὴν πολιτιστικὴ σκηνή ὡς νέο φαινόμενο, ἓνας ἀριθμὸς κοινωνιολόγων διάστηκαν νὰ δηλώσουν ὅτι, ὡς "μέσο μαζικῆς ἐπικοινωνίας", ἡ τηλεόραση ἐπρόκειτο νὰ "μαζικοποιήσει" τὰ πάντα. Ἐμελλε νὰ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἰσοπεδωτὴς καὶ νὰ μετατρέψει ὅλους τοὺς θεατὲς σὲ μιὰ τεράστια, ἀδιαφοροποίητη μάζα. Στὴν πραγματικότητά, ἡ ἀξιολόγησή αὐτὴ ὑποτίμησε σημαντικὰ τὴν ἰκανότητα τῶν θεατῶν νὰ ἀντισταθοῦν. Ὡστόσο, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα, ὑποτίμησε τὴ δυνατότητα τῆς τηλεόρασης νὰ μεταμορφώνει τοὺς παραγωγούς της καὶ τοὺς ἄλλους δημοσιογράφους πού τὴν ἀνταγωνίζονται καί, ἐντέλει, τὸ σύνολο ἐκείνων πού δημιουργοῦν "πολιτισμὸ" μέσα ἀπὸ τὴν ἀκαταμάχητη γοητεία πού ἐκπέμπουν ὀρισμένοι ἀπὸ αὐτούς. Ἡ πιὸ σημαντικὴ ἐξέλιξη, καὶ ἡ δυσκολότερη νὰ προβλεφθεῖ ἦταν ἡ ὑπερβολικὴ ἔκταση πού ἔλαβε ἡ δύναμη τῆς τηλεόρασης σὲ σχέση μὲ τὸ σύνολο τῆς πολιτιστικῆς παραγωγῆς, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς.

Ἡ τηλεόραση σήμερὰ ἔχει φτάσει στὰ

ἄκρα, στὸ τελευταῖο σύνορο, καταλήγοντας νὰ εἶναι μιὰ ἀμφιλεγόμενη ἐννοια ἡ ὁποία στοιχειώνει τὸ σύνολο τῆς πολιτιστικῆς παραγωγῆς. Στὸν μικρόκοσμο τῆς δημοσιογραφίας ἡ ἐνταση εἶναι πολὺ ὑψηλὴ μεταξὺ ἐκείνων πού θὰ ἤθελαν νὰ ὑπερασπίζονται τὶς ἀξίες τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὰ κελεύσματα τῆς ἀγορᾶς, τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὰ κατὰ παραγγελία προγράμματα, τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ διευθυντὲς κ.λ.π. καὶ ἐκείνων πού παραδίδονται σ' αὐτὴ τὴν ἀναγκαιότητα καὶ ἀνταμείβονται ἀναλόγως. Ἡ δημοσιογραφία εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς χώρους ὅπου βρίσκει κανεὶς τὸ μεγαλύτερο ἀριθμὸ ἀνθρώπων μὲ ἄγχος, αἶσθημα τοῦ ἀνικανοποίητου, ἐπαναστάτες ἢ κυνικὰ ὑποταγμένους στὴ μοῖρα τους: "Ὅπου πολὺ συχνὰ (ἰδιαιτέρα βέβαια σὲ ὄσους βρίσκονται στὸ χαμηλότερο σκαλοπάτι τῆς ἱεραρχίας) συναντᾶ κανεὶς θυμὸ, ἐχθροικότητα ἢ ἀποθάρρυνση σχετικὰ μὲ μιὰ δουλειὰ ἢ ὁποῖα βιώνεται ἢ θεωρεῖται ὡς "διαφορετικὴ ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες". Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπέχουμε πολὺ ἀπὸ μιὰ κατάσταση στὴν ὁποία τὸ μῖσος αὐτὸ ἢ ἔστω αὐτὲς οἱ ἀρνήσεις θὰ μπορούσαν νὰ πάρουν τὴ μορφή πραγματικῆς ἀντίστασης, καὶ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν πιθανότητα μιᾶς συλλογικῆς ἀντίδρασης.

Προκειμένου νὰ κατανοήσουμε ὅλα τὰ παραπάνω, θὰ πρέπει νὰ μεταφερθοῦμε στὸ ἐπίπεδο τῶν παγκόσμιων μηχανισμῶν, σὲ διορθωτικὸ ἐπίπεδο. Ὁ Πλάτωνας εἶπε ὅτι εἴμαστε μαριονέτες τοῦ Θεοῦ. Ἡ τηλεόραση εἶναι ὁ κόσμος στὸν ὁποῖο ἔχεις τὴν ἐντύπωση ὅτι οἱ κοινωνικοὶ παράγοντες -ἀκόμη καὶ ὅταν φαίνονται σημαντικοί, ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι, καὶ ὀρισμένες φορὲς μὲ ἓνα λαμπρὸ φωτιστέφανο γύρω τους- εἶναι οἱ μαριονέτες μιᾶς ἀναγκαιότητας τὴν ὁποία πρέπει νὰ κατανοήσουμε: Μιᾶς δομῆς τὴν ὁποία πρέπει νὰ ἀνακαλύψουμε καὶ νὰ φέρουμε στὸ φῶς.

Μετάφραση

ΒΑΣΙΛΙΚΗ Ι. ΚΑΤΣΟΜΗΤΡΟΥ

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ἡ πατρίδα μας, ἡ Ἑλλάδα, εἶναι ἕνας ἀπέραντος χώρος, μὲ ἀνεπανάληπτες φυσικὲς καλλογὲς καὶ ἀναρίθμητες ἱστορικὲς μνημῆς, ποὺ ἐκτείνονται ἀπὸ τὴς ἐσχατιῆς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης μέχρι τὴν Κρήτη καὶ ἀπὸ τὰ Ἴονια Νησιά μέχρι τὸ πλῆθος τῶν νησιῶν καὶ τῶν βραχονησίδων τοῦ Αἰγαίου. Κάθε τόπος μιὰ ξεχωριστὴ φυσικὴ ὁμορφιά, στὸ βουνὸ ἢ τὴ θάλασσα, μιὰ ξεχωριστὴ ἱστορικὴ καὶ πολιτιστικὴ πραγματικότητα.

Τὶς παραπάνω, χιλιοειπωμένες ἴσως, ἀλήθειες, εἶχαμε τὴν εὐκαιρία τὰ μέλη τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων, νὰ ἐπιβεβαιώσουμε μὲ τὴν ἐκδρομὴ τῆς χρονιάς στὴ Βορειοδυτικὴ Μακεδονία.

Ξεκινήσαμε ἑβδομήντα πέντε μέλη τῆς Ἐνώσεώς μας, τὴν Παρασκευὴ 5 Ἰουλίου 2002, ἠρῶς τὸ πρωῖ, μὲ πρόγραμμα τὴν ἐπίσκεψη - προσκύνημα στὴν ὀνομαστὴ Παναγία τοῦ Σουμελά, τελικὸ προορισμὸ τὴν ἀκριτικὴ Φλώρινα, ὀρμητήριό μας συγχρόνως, γιὰ τὴν Καστοριά, τὴς Λίμνες τῶν Πρεσπῶν καὶ τὸ ἱστορικὸ Νυμφαῖο.

Ἡ διαδρομὴ, παρὰ τὴν ζέση τοῦ Ἰουλίου, ἦταν θαυμάσια καὶ μέχρι τὸν πρῶτο μας σταθμὸ ἔξω ἀπὸ τὴν Στυλίδα, οἱ ὥρες κύλησαν εὐχάριστα, μὲ ἀφηγήσεις ἱστορικὲς καὶ ἀναφορὲς, ποὺ ἔκαναν ὄρισμένα μέλη, καὶ οἱ ἔμπειρες ξεναγοὶ μας σὲ θέματα σύγχρονα καὶ σχετικὰ μὲ τοὺς τόπους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους διερχόμαστε.

Μετὰ τὴν ὀνομαστὴ Γέφυρα τῶν Σερβίων, στὸν Ἀλιάκμονα καὶ τὴν λίμνη τοῦ Πολυφύτου Κοζάνης, σταθμὸς μας ἡ Κοινότητα Νεραΐδας Σερβίων, πάνω σὲ ἕνα γραφικὸ λόφο, μὲ μαγευτικὴ θέα στὴ λίμνη καὶ

τὸν ἐκτεταμένο κάμφο τῶν Σερβίων. Ὅμως ὁ χρόνος τρέχει καὶ ἀνηφορίζοντας τὴς καταπράσινες πλαγιῆς τοῦ Βερμίου φθάνουμε, ἠρῶς τὸ ἀπόγευμα, στὸ ὀνομαστὸ προσκύνημα τῆς Παναγίας Σουμελά, ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Χάρη τῆς, μᾶς θυμίζει τὴς περιπέτειες καὶ τὴν ἡρωικὴ πορεία τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Συνεχίζοντας τὴν πορεία μας, περνᾶμε ἔξω ἀπὸ τὴν Κοζάνη, συναντοῦμε τὴν Πτολεμαΐδα, μὲ τοὺς ἐπιβλητικὸς πύργους τῶν θερμοηλεκτρικῶν σταθμῶν καὶ τὸ δάσος ἀπὸ τοὺς πανύψηλους πυλῶνες μεταφορᾶς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος σ' ὀλόκληρη σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα.

Μὲ τὴν δύση τοῦ ἡλίου, φθάνουμε στὴν ὁμορφὴ Φλώρινα καὶ μετὰ μιὰ ἡμέρα γεμάτη ἀπὸ θαυμάσιες ἐντυπώσεις καὶ ἐμπειρίες καὶ ἀφοῦ ἔχουμε διανύσει 600 περίπου χιλιόμετρα τακτοποιούμεστε σὲ δύο ἄνετα ξενοδοχεῖα, στὴς παρυφῆς τῆς πόλεως, γιὰ τὴν ἀναγκαίᾳ ἀνάπαυση.

Ἡ ἐπομένη ἡμέρα, Σάββατο 6/7, εἶναι ἀφιερωμένη στὴν πανέμορφη Καστοριά, ὅπου φθάνουμε, μετὰ μιὰ δίωρη, γραφικὴ διαδρομὴ. Ἡ μεγαλόπρεπη καὶ γαλήνια λίμνη τῆς, μᾶς προετοιμάζει γιὰ ὅσα θὰ δοῦμε στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ πόλη. Ἀνεβαίνουμε στὸ Μουσεῖο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν εἰκόνων, ὅπου θαυμάζουμε ἕνα μέρος ἀπὸ 450 εἰκόνες ἐξαιρετικῆς τέχνης, ποὺ ἔχουν συγκεντρωθῆ ἀπὸ τοὺς πολυάριθμους βυζαντινοὺς καὶ μεταβυζαντινοὺς ναοὺς τῆς πόλης. Ἕνας ἔμπειρος ξεναγός, μᾶς παρουσιάζει μὲ γλαφυρὸ τρόπο τὴν ἱστορία 38 εἰκόνων, ἐξαιρετικῆς τέχνης, ποὺ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 12ο ἕως τὸν 17ο αἰῶνα καὶ ἀνή-

κουν στις σχολές Κων/πόλεως (Βυζαντινή), Μακεδονική και Κρητική. Στη συνέχεια επισκεπτόμαστε παλαιούς βυζαντινούς ναούς της πόλης και την ονομαστή Παναγία Κουμπελίδικη. Τὸ ἀπόγευμα ἐπισκεπτόμαστε τὸ φημισμένο Προσκύνημα τῆς Παναγίας τῆς Μουριώτισσας, στὶς ὄχθες τῆς λίμνης. Ἐπειτα ἀπὸ μία ὁμορφὴ διαδρομὴ μὲ τὸ μικρὸ πλοῖο, στὴν Λίμνη, μὲ τὸ πλῆθος ἀπὸ τὶς ἀγριόπαπιες καὶ τοὺς κορμοράνους, ὁλοκληρώνεται ἡ ξενάγησή μας στὴν Καστοριά καὶ παίρνουμε τὸν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς γιὰ τὴν Φλώρινα.

Τὸ πρῶτ' τῆς Κυριακῆς, μᾶς βρίσκει στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ὅπου παρακολούθησαμε μιὰ κατασκευτικὴ Θ. Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας κ. Θεοκλήτου.

Στὴν συνέχεια πραγματοποιήθηκε στὴν αἴθουσα τοῦ Φιλολογικοῦ - Πολιτιστικοῦ Συλλόγου «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ», μὲ τὴν παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ κατοίκων τῆς Φλώρινας, ὁμιλία τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ μέλους τῆς Ἐνώσεώς μας, κ. Εὐαγ. Παπαεναγγέλου μὲ τὸ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον θέμα «Ἱατρικὴ τεχνολογία καὶ Ἱατρὸς σήμερα».

Τὸ μεσημέρι ξεκινήσαμε γιὰ τὶς Πρέσπες, ἀκολουθώντας μιὰ φαντασικὴ διαδρομὴ, μέσα στὸ δάσος τῆς ὀξιάς τῆς περιοχῆς Πισοδερίου. Φθάσαμε σὲ μιὰ καὶ μίση ὥρα περίπου, στὸ χωριὸ τῆς Μ. Πρέσπας Ψαράδες, ὅπου ἔγινε τὸ μεσημεριανὸ γεῦμα μὲ παραδοσιακὰ ψάρια τῆς Λίμνης καὶ ἄλλα τοπικὰ προϊόντα. Στὴν συνέχεια φθάσαμε στὴν πλωτὴ γέφυρα ποὺ ὁδηγεῖ στὸ μικρὸ νησάκι τοῦ Ἁγ. Ἀχιλλεῖου, ὅπου καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου. Τέλος, ἐπισκεφθῆκαμε τὸ ἀκριτικὸ ἐπίσης χωριὸ Ἅγιος Γερμανὸς καὶ τὴν γύρω περιοχὴ ἢ ὁποῖα προστατεύεται μὲ ἐξαιρετικὰ μέτρα τῆς τοπικῆς Ἑταιρείας Προστασίας Πρεσπῶν. Ἰδιαίτερη ἐντύπωση μᾶς ἔκανε στὶς Λίμνες, ἢ ὑπαρξὴ τῶν σπάνιων ἀργυροπελεκάνων ποὺ προστατεύονται ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία ἀλλὰ

καὶ ὄλους τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς, μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα. Ὁλοκληρώνοντας τὴν ἐπίσκεψή μας στὶς Πρέσπες, ἐπιστρέψαμε βράδυ στὴν Φλώρινα καὶ ἀνεβήκαμε στὸν λόφο τῆς πόλης μὲ τὸν φωτιζόμενον Σταυρὸ στὴν κορυφή. Στὰ μισὰ τῆς διαδρομῆς φιλοξενηθῆκαμε στὸ ἐκεῖ περίπερο τοῦ «Φυσιολατρικοῦ Ὁρειβατικοῦ Ὁμίλου Φλώρινας», ὅπου ἔγινε τὸ ἀποχαιρετιστήριό δεῖπνο μὲ χαρούμενη διάθεση καὶ δημοτικὸς χορὸς, ποὺ ξεκίνησε ἓνα νεανικὸ σύνολο μὲ ἀγόρια καὶ κορίτσια τῆς περιοχῆς, ντυμένα τοπικὲς φορεσιές. Ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς ἐκδρομῆς, μετὰ μιὰ βροχερὴ νύχτα, μᾶς ὁδηγεῖ στὸ ἱστορικὸ καὶ ξακουστὸ Νυμφαῖο, σὲ μιὰ καταπράσινη πλαγιά τοῦ Βίτσι, σὲ ὑψόμετρο 1346μ. ποὺ ἔχει πρωτοοικοισθῆ τὸ 1385 μ. Χ. ἀπὸ αὐτόχθονες Ἑλληνες Μακεδόνες, ποὺ ὁμιλοῦν τὸ λατινογενὲς Βλαχικὸ ἰδίωμα. Ἐκεῖ θαυμάσαμε τὸ αὐθεντικὸ Μουσεῖο Ἀργυροχρυσοχοΐας, Ἱστορίας καὶ Λαογραφίας, μὲ τὰ πολύτιμα κειμήλιά του, καὶ στὴν συνέχεια ἐπισκεφθῆκαμε τὸν Ἀστικὸ Συνεταιρισμὸ Γυναικῶν μὲ παραδοσιακὰ χειροτεχνήματα καὶ τοπικὰ προϊόντα.

Τέλος, τὸ μεσημέρι, ἀφήσαμε τὴν Μακεδονικὴ γῆ, ποὺ τόσο μᾶς ἐντυπωσίασε καὶ μὲσω Ἐλασσόνος καὶ Λαρίσης συνεχίσαμε τὸ ταξεῖδι τῆς ἐπιστροφῆς, γιὰ νὰ φθάσουμε τὸ βράδυ πάλι στὴ βάση μας, στὴν Ἀθήνα, ποὺ προηγουμένως εἶχε ὑποστῆ μιὰ πρωτοφανῆ καταγίδα. Ἔτσι ὁλοκληρώθηκε ἡ φεινὴ ἐκδρομὴ τῆς ΧΕΕ καὶ δὲν μένει παρὰ νὰ εὐχαριστήσουμε τὸν Πανάγαθο Θεὸ ποὺ μᾶς ἀξίωσε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ νὰ θαυμάσουμε τὰ μεγαλεῖα τῆς Δημιουργίας Του καὶ νὰ ἀνανεώσουμε τὶς πνευματικὲς καὶ φυσικὲς δυνάμεις μας.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ὁδοιπορικοῦ αὐτοῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκφραστοῦν καὶ ἀπὸ τὸν γράφοντα καὶ ὄλους τοὺς ἐκδρομεῖς θερμὲς εὐχαριστίες πρὸς τὸν Ἀρχηγὸ τῆς ἐκδρομῆς κ. Ἄντ. Ξυραφᾶ, γιὰ τὴν ἄρτια ὁργάνωσή της καὶ τοὺς πολλαπλοὺς, ἀνεκτίμητους κόπους του.

ΙΩ. Γ. ΚΑΤΣΟΜΗΤΡΟΣ

ΜΝΗΜΗ

Θυμάστε τί έγινε τὸ 480 π. Χ.; Τό 1453; Τό 1821; Θυμάστε; Ἐνα ρῆμα, μία ἀπλὴ ἐρώτησις καὶ ξαναφέρειν στὴ μνήμη μας μεγάλα γεγονότα τῆς ἱστορίας μας. Σημαντικὲς στιγμὲς τῆς ζωῆς μας. Βιβλία ποὺ διαβάσαμε. Ἔργα τέχνης ποὺ εἶδαμε. Μουσικὰ ἔργα ποὺ ἀκούσαμε. Παραμύθια ποὺ μᾶς ἔλεγε ἢ γιὰγιά καὶ ποὺ τὰ λέμε κι' ἐμεῖς μὲ τὴ σειρά μας στὰ ἐγγόνιά μας.

Ἀλήθεια, θυμάστε; Μὰ καὶ βέβαια θυμόμαστε. Ἐκεῖνο ποὺ ξεχνᾶμε, εἶναι τί θὰ ἦταν ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τὸ θεϊκὸ αὐτὸ δῶρο τῆς μνήμης. Τί θὰ ἦταν; Μὰ ἓνα ὄν ποὺ θὰ ζοῦσε μόνο τὸ παρόν. Δὲν θὰ μπορούσε νὰ θυμηθῆ ἓνα βιβλίον ποὺ διάβαζε, μιὰ μουσικὴ ποὺ ἄκουσε, μιὰ γεύση ποὺ γεύτηκε, μιὰ μυρωδιά ποὺ αἰσθάνθηκε, μιὰ ταξειδιωτικὴ ἐντύπωσις ποὺ πέρασε φευγαλέα ἀπὸ τὰ μάτια του.

Δὲν θὰ μπορούσε κἂν νὰ διαβάσῃ. Γιατί τὴν ἐπόμενη στιγμὴ δὲν θὰ θυμόταν τί εἶχε διαβάσει τὴν προηγουμένη, γιὰ νὰ δημιουργήσῃ συνειρμούς. Θὰ ἄκουγε μιὰ συμφωνία τοῦ Μπετόβεν καὶ δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὴν ἀπολαύσῃ διότι, ἀκούγοντας τὸ κάθε μέτρο δὲν θὰ θυμόταν τὸ προηγούμενον. Θὰ ἀπελάμβανε ἴσως τὴν γεύση ἐνὸς φαγητοῦ, ἀλλὰ μετὰ δὲν θὰ θυμόταν τίποτα. Οὔτε κἂν τί ἔφαγε.

Ἀλλὰ δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ φθάσουμε οὔτε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον ἐὰν δὲν εἶχαμε μνήμη. Γιατί, οὔτε τὰ γράμματα θὰ θυμόμασταν, γιὰ νὰ σχηματίσουμε τίς λέξεις ποὺ σημαίνουν πράγματα ἢ ἐννοιες, οὔτε καὶ τίς ἴδιες τίς λέξεις. Ἐκτὸς λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀπώλεια τῆς μνήμης, θὰ ἐστερούμεθα καὶ τὸν λόγο, ποὺ ξεχωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ ζῶον.

Θὰ ἔπαυε λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι

σκεπτόμενον ὄν, γιατί ἡ σκέψις προϋποθέτει ἀνάπλασι παραστάσεων, ἰδεῶν, ἐννοιῶν ποὺ μὲ τὴ σειρά τους προϋποθέτουν τὴν ὑπαρξί τῆς μνήμης. Δὲν θὰ εἶχαμε συνεπῶς συγγραφεῖς, μουσικούς, ζωγράφους. Δὲν θὰ εἶχαμε δασκάλους γιὰ νὰ μᾶς διδάξουν τὴν γνῶσι, ἀφοῦ δὲν θὰ ὑπῆρχε οὔτε γι' αὐτοὺς οὔτε γιὰ μᾶς. Δὲν θὰ εἶχαμε βιβλία. Οὔτε σχολεῖα. Δὲν θὰ εἶχαμε ἱστορία γιὰ νὰ γνωρίζουμε τοὺς προγόνους μας. Δὲν θὰ εἶχαμε πολιτισμό, ἀφοῦ δὲν θὰ μπορούσαμε οὔτε νὰ τὸν δημιουργήσουμε, οὔτε νὰ τὸν καταγράψουμε. Ἀλλὰ δὲν θὰ εἶχαμε οὔτε προσωπικὴ ζωὴ, ἀφοῦ ὅλα αὐτὰ ποὺ καταγράφει στὸ βιβλίον τῆς ζωῆς μας ἡ μνήμη μας, θὰ ἦταν ἀνύπαρκτα.

Μία μικρὴ λέξις. Μία ἀπὸ τίς τόσες ἰδιότητες τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μνήμη, ἀλλάζει τὴ ζωὴ μας ὁλόκληρη μὲ τὴν παρουσία της ἢ τὴν ἀπουσία της. Ἀλλάζει τὴ μορφὴ τοῦ κόσμου. Τὸ ἔχετε σκεφθῆ; Ὅχι; Καὶ ὅμως θὰ ἔπρεπε. Ὅχι μόνο γιὰ νὰ συνειδητοποιήσουμε τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ σκεφθοῦμε τί θὰ ἦταν ἡ ζωὴ μας χωρὶς αὐτὴ τὴν ἀπλὴ, τὴν μικρὴ δισύλλαβη λέξι: Τὴν μνήμη.

Ἦστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, πῶς νὰ δεχθῆς (ὄση καλὴ θέλῃσι καὶ ἂν διαθέτῃς) τὴν ἀπλοϊκὴ ἐκεῖνη πρότασι κάποιων "σοφῶν" τοῦ κόσμου τούτου, ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁλόκληρη ἡ πλάσις (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἀνθρώπου) εἶναι προῖον τῆς τύχης. Καὶ πῶς νὰ μὴν συμφωνήσῃς μὲ τὸν θεόπνευστο ποιητὴ τοῦ βιβλίου τῶν Ψαλμῶν, ποὺ διατυπώνει τὴν δική του ἀπαράμιλλη πρότασι: «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας».

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Τὸ ἄλβανικὸ κράτος ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἰδρύσεώς του (1913) μέχρι σήμερα ὑπῆρξε πάντοτε ἄλλοτε ἐμφανῶς καὶ ἄλλοτε δολίως ἐχθρικό πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Βορείου Ἡπείρου, τοὺς ὁποίους τὰ ἄνομα συμφέροντα τῶν μεγάλων Δυνάμεων - ἰδίως τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐστροουγγαρίας - τοὺς ἐνέταξαν στὸ τότε νεοιδρυθὲν κράτος.

Στὴν πρὸ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου περίοδον ἐπὶ βασιλείας Ἀχμέτ Ζῶγου, στὰ σαράντα τόσα τυραννικά χρόνια τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐμβέρ Χότζα καὶ τῶν διαδόχων του, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ στὶς ἡμέρες μας στὴν ὑποτιθέμενη διακυβέρνηση τῆς χώρας ὑπὸ δημοκρατικὸν καθεστῶς, ἡ ἄλβανικὴ ἡγεσία συμπεριφέρεται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐχθρικά κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου παραβιάζοντας ὄρους εἰδικῶν συμφωνιῶν (ὅπως τὸ πρωτόκολλο τῆς Κέρκυρας ἔτος 1914) ἢ καὶ ἐκείνους τῶν γενικῶν ρυθμίσεων οἱ ὁποῖοι προβλέπονται ἀπὸ τὶς διακηρύξεις περὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ ΟΗΕ, προκειμένου νὰ ἐπιτύχουν τὸν ἀφελληνισμό τῶν περιοχῶν τῆς Βορείου Ἡπείρου εἴτε μὲ τὴν ἐκούσια ἀπέλασή των πρὸς τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα, εἴτε μὲ τὴν ἀφομοίωση τῶν ἀπομεινόντων ἐκεῖ μὲ ποικίλους τρόπους.

Σὲ σχετικὴ ἔκθεση ἡμικρατικῶν ἄλβανικῶν ὀργανισμῶν ἀναφέρεται ὅτι στὴν Βόρειο Ἡπειρο ὑπάρχουν μόνον οἱ «αὐτοαποκαλούμενοι» Ἕλληνες τῆς Ἀλβανίας, δηλαδή μόνον στὶς ὀρισθεῖσες ἀπὸ τὸν Ἐμβέρ Χότζα «μειονοτικὲς ζῶνες» ἧτοι περὶ τοὺς 80.000 κατοίκους, ἀριθμὸς ὁ ὁποῖος προσεγγίζει τὶς 58.000 περίπου, ὄσους ἀναγνωρίζουν καὶ οἱ Ἀλβανικὲς Ἀρχές μὲ τὴν «ἀπογραφή τους» τὴν δεκαετία τοῦ '90.

Τὸ ἐρώτημα εἶναι, γιὰ ὅλα αὐτὰ καὶ

ἄλλα σχετικὰ, ποῖα εἶναι ἡ ἀντίδραση τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς ἡγεσίας πέραν τῶν μειδιαμάτων καὶ τῶν ὑπογραφῶν εἰδικῶν διακρατικῶν συμφωνιῶν;

Η «ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ» ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἡ χρῆση τῆς βίας καὶ τῆς τρομοκρατίας δὲν ὑπῆρξε γιὰ τὸ κομμουνιστικὸ κίνημα ἓνα φαινόμενο περιστασιακό, ἀλλὰ μία ἀπὸ τὶς βασικὲς ἀρχές τῆς ἐπαναστατικῆς του τακτικῆς στὴν καλούμενη ταξικὴ πάλη. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐπιβεβαιώθηκε γιὰ μία ἀκόμη φορὰ μὲ ὅσα ἦρθαν σὲ φῶς γιὰ τὴν δράση τῆς γνωστῆς τρομοκρατικῆς ὀργανώσεως, ἡ ὁποία γιὰ περίπου τρεῖς δεκαετίες ὑπῆρξε ὁ ἐφιάλτης τοῦ τόπου καὶ ἀπασχόλησε τὴν ἐπιτόπια καὶ διεθνῆ κοινὴ γνώμη.

Τὸ παρελθὸν καὶ οἱ ὁμολογίες τῶν δραστῶν, καθὼς καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα προέκυψαν ἀπὸ τὸ πλούσιο ὑλικὸ τὸ ὁποῖο ἀναβρέθηκε ἀπὸ τὴν Ἀστυνομία στὰ κρυψόγητά των μὲ ἐμφανεῖς τὶς φωτογραφίες τῶν ἡγετῶν τῆς ἐπαναστατικῆς ἀριστερᾶς δὲν ἀφήνουν ἀμφιβολία γιὰ τὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. Καὶ ὅσοι πάλι ἐμφανιζόμενοι κυρίως στὰ τηλεοπτικὰ παράθυρα ἐπιχειροῦν νὰ ὑπερασπίσουν ἐμμέσως τοὺς τρομοκράτες δὲν κρύβουν τὴν ἰδεολογικὴ τους τοποθέτηση.

Ἡ ἀναρχία μὲ τὶς βίαιες ἐκδηλώσεις της καὶ ἡ τρομοκρατία μὲ τὰ προσχεδιασμένα ἐγκλήματα τῶν εἶναι τὰ νόθα τέκνα τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖο ἐκαλλιέργησε ἡ κομμουνιστικὴ ἰδεολογία καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ λεγόμενη «σοσιαλιστικὴ ἠθικὴ» δὲν δύναται, παρὰ τὶς κατὰ καιροὺς ἐπιβαλλόμενες ἐκ τῶν πραγμάτων μεταμορφώσεις της νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν νοοτροπία τῆς ὁποιασδήποτε μορφῆς βίας. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἀποκηρύξη ἐκ μέρους τῶν αὐτοκα-

λουμένων «προοδευτικῶν κομμάτων» τῶν ἀναρχικῶν καὶ τρομοκρατικῶν ἐνεργειῶν γίνεται πάντοτε μὲ μισόλογα καὶ διαφορούμενες ἐκφράσεις, ἐνῶ πάγια ἐπώδους τῶν ὑποκριτικῶν αὐτῶν δηλώσεων εἶναι καὶ ἡ ἐπίρριψη εὐθυνῶν στὶς μυστικὲς ὑπηρεσίες ἐγγῶριες καὶ ξένες, ἰσχυρισμοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους οὐδέποτε προσάγονται πειστικὲς ἀποδείξεις.

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Μέσα στὸ πλαίσιο τῶν διαδικασιῶν πρὸς τὴν πορεία τῶν κρατῶν μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως γιὰ τὴν οἰκοδόμηση τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης ἐντάσσεται καὶ αὐτὴ γιὰ τὴν σύνταξη καὶ τὴν ψήφιση τοῦ καλουμένου Εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος. Εἶναι πρόωρο νὰ ἐκφράσει κανεὶς ἄποψη γιὰ τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖο θὰ διέπει τὸν μελλοντικὸ βασικὸ νόμο τῆς Ε. Ε.

Κοινὴ διαπίστωση εἶναι ὅτι οἱ κοινωνίες τῶν μελῶν κρατῶν τῆς Ε. Ε. ἔχουν χάσει ἐν πολλοῖς τὴν θερμουργὸ πίστη τους, ἔχουν ἐνταχθεῖ στὸ ρεῦμα τῆς ἀδιαφορίας γιὰ τὴν θρησκεία καὶ παράλληλα ἔχουν κυριευθεῖ ἀπὸ τὸ ἐπικουρεῖο πνεῦμα μιᾶς ὑλόφρονος ζωῆς.

Παρὰ ταῦτα ὅμως τὴν ἴδια ἐποχὴ σημειώνονται περιπτώσεις -καὶ δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν- ἀναζητήσεως τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὶς ὁποῖες καὶ ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἔχομε χρέος νὰ δώσομε τὴν ὀρθὴ μαρτυρία.

Ἡ Ἐνωμένη Εὐρώπη ἰδρύθηκε ἀπὸ τοὺς χριστιανοδημοκράτες πολιτικούς ἡγέτες, Ἀντενάουερ, Μονέ, Ντὲ Γκάσπερι καὶ Σπάακ ὡς μία οἰκονομικὴ κοινότητα μὲ βάση τὸν Εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ, τὸν θεμελιωμένο πρωτίστως στὸν Χριστιανισμὸ καὶ ἐκ δευτέρου στοὺς ἀρχαίους πολιτισμοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων, μὲ ὅ,τιδήποτε οἱ πολιτισμοὶ αὐτοὶ ὠφέλιμο ἀνέδειξαν.

Δυστυχῶς ὅμως τὰ τελευταῖα χρόνια ὑπάρχουν ἀπτά δείγματα ὅτι οἱ βάσεις αὐ-

τὲς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ παραθεωροῦνται. Ζοῦμε καθημερινὰ τὶς προκλήσεις αὐτές, οἱ ὁποῖες προέρχονται ἀπὸ τὸν ὀρθολογισμὸ καὶ λησμονοῦμε ὅτι τὸ εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα ἔχει ἐμβολιασθεῖ ἀπὸ τὸν ἐλληνορωμαϊκὸ πολιτισμὸ καὶ τὴν χριστιανικὴ διδασκαλία. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο δυστυχῶς παρατηρεῖται στὶς εὐρωπαϊκὲς κοινωνίες εἶναι ὁ ἀνθρώπινος λόγος νὰ ἀπογυμνώνεται ἀπὸ τὴν Πίστη καὶ νὰ τίθενται πολλὲς φορὲς ὡς ἀπόλυτο κριτήριον γιὰ τὴν λήψη τῶν ἀποφάσεων τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα καὶ οἱ τεχνοκρατικὲς προδιαγραφές.

Ὡς ἐλληνικὴ ὀρθόδοξη μαρτυρία δὲν μποροῦμε νὰ ἔχομε ἀποφασιστικὴ συμμετοχὴ στὶς τελικὲς ἀποφάσεις στὴν διατύπωση τοῦ ὀριστικοῦ ὑπὸ ψήφιση κειμένου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συντάγματος, ἀλλὰ ὀφείλομε νὰ ἔχομε συμμετοχὴ στὶς σχετικὲς περὶ αὐτοῦ συζητήσεις. Νὰ καταθέσομε τὴν ὀρθόδοξη ἄποψη, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ἀλλοιωθεῖ καὶ νὰ μὴ ὑποτιμηθεῖ ἡ ταυτότητα τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης.

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ὡς γνωστὸν τὸν Αὐγουστο τοῦ 2001 ἡ Σύνοδος τοῦ Πρεσβυγενοῦς Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἐξέλεξε ὡς διάδοχον τοῦ ἀποθανόντος Πατριάρχου Διοδώρου τὸν κ.κ. Εἰρηναῖον. Ἡ κυβέρνηση ὅμως τοῦ Ἰσραὴλ δὲν ἔχει μέχρι σήμερα ἀναγνωρίσει τὴν ὡς ἄνω ἐκλογή τοῦ νέου Πατριάρχου μὲ συνέπεια τὴν ἔλλειψη δυνατότητας ἐκ μέρους του εἰς τὴν ἄσκηση τοῦ ὅλου κύκλου τῶν καθηκόντων του.

Ἐνέργειες ἔγιναν ἀπὸ κοινῆς ἐκ μέρους τῶν Ἑλληνορθόδοξων καὶ Ἰσραηλινῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν στὶς ΗΠΑ οἱ ὁποῖοι ὑπέβαλαν ὑπόμνημα στὸν Ἰσραηλινὸ πρωθυπουργὸ Ἀριέλ Σαρὸν γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ νέου Πατριάρχου ἀπὸ τὴν κυβέρνηση του. Κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ὑπῆρξε μιὰ διαλλακτικὴ στάση ἐκ μέρους τῶν Ἰσραηλινῶν ἀρχῶν, τελικὰ ὅμως παρέμειναν εἰς τὴν ἀρχικὴ ἀρνητικὴ στάση των, χωρὶς νὰ δίδουν

έπαρκεῖς ἐξηγήσεις γιὰ αὐτό.

Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς καταστάσεως ἑκατόν πενήντα ἕξ μέλη τοῦ Κογκρέσσου τῶν ΗΠΑ ὑπέβαλαν ὑπόμνημα εἰς τὸν Προέδρον Μπούς μὲ τὸ ὅποιο ζητοῦν τὴν παρέμβασί του εἰς τὴν κυβέρνησι τοῦ Ἰσραήλ, προκειμένου ἢ τελευταία νὰ μεταβάλλει τὴν μέχρι σήμερα στάσι της καὶ νὰ προβεῖ στὴν ἀναγνώριση τοῦ νέου Πατριάρχου, γεγονός τὸ ὅποιο θὰ ἔχει -ὅπως ὑποστηρίζουν- εὐμενεῖς ἐπιπτώσεις εἰς τὴν ἐπιθυμητὴ ὕφεση τοῦ πολεμικοῦ κλίματος, τὸ ὅποιο ἐπικρατεῖ εἰς τὴν εὐαίσθητη περιοχὴ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιο κάνει ἐντύπωση εἶναι ὅτι ἕνας σημαντικὸς ἀριθμὸς μελῶν τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κογκρέσσου εὐαίσθητοποιεῖται γιὰ θέματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ παρεμβαίνει μὲ τρόπον ἐνεργητικὸν γιὰ τὴν ἐπίλυσή των.

Εἶναι ἐπίσης ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ προσωπικότητες τῶν Προκαθημένων τόσο τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ὅσον καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς συμβάλλουν θετικὰ ὥστε τὰ προβλήματα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας νὰ συγκινοῦν τὴν κοινὴ γνώμη τῶν ΗΠΑ καὶ ἰδιαίτερα τὰ ἀνωτέρω θεσμικὰ ὄργανά των.

ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΑΣΧΗΜΙΕΣ

ΣΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ἡ καταστροφή τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς τῆς Κύπρου αὐτῆ ἢ γνωστῆ - ἄγνωστῆ

πτυχὴ τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος ποὺ συστηματικὰ καὶ ἀνελέητα δρομολογήθηκε ἀπὸ τὴν Τουρκία μετὰ τὴν εἰσβολὴ τοῦ 1974 ἀναμφίβολα ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο κομμάτι τῶν πολιτικῶν-στρατιωτικῶν σχεδίων της γιὰ τὴν ἴδρυση ξεχωριστοῦ κράτους.

Εἴκοσι ὀκτῶ χρόνια μετὰ τὴν τουρκικὴ εἰσβολὴ τὰ στοιχεῖα μιλοῦν ἀπὸ μόνον τους. Τουλάχιστον 55 ἐκκλησίες ἔχουν μετατραπεῖ σὲ μουσουλμανικὰ τεμένη, 44 σὲ στάβλους, σὲ κέντρα διασκεδάσεως, σὲ στρατόπεδα ἢ σὲ ἀποθήκες πυρομαχικῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ κατοχῆς. Συγκεκριμένα στὴν κώμη Κεπιρ τῆς Καρπασίας ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀύξεντιοῦ χρησιμοποιεῖται ὡς δημόσια οὐρητήρια, ἐνῶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος στὸ χωριὸ Γαῖδουρᾶ ἔγινε μάνδρα γιὰ πρόβατα.

Ἵστερα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς ἢ ἡγεσία τοῦ ἀσιάτη αὐτοῦ κατακτητῆ ἐπιδιώκει νὰ συμπεριληφθεῖ ἢ Τουρκία στὴν χορεία τῶν κρατῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως καὶ ἀκόμη περισσότερο πῶς οἱ Εὐρωπαῖοι ἑταῖροι διαπραγματεύονται τοὺς ὅρους γιὰ τὸ ἐνδεχόμενο μᾶς τέτοιας μελλοντικῆς εἰσοδοχῆς της στὴν Ε. Ε. μὲ κριτήρια οἰκονομικὰ καὶ γεωπολιτικὰ χωρὶς νὰ λαμβάνουν σοβαρὰ ὑπ' ὄψη τὸ ἔλλειμα πολιτιστικῆς εὐαισθησίας τῆς τουρκικῆς ἡγεσίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς πνευματικῆς κληρονομιάς τῶν γειτονικῶν τῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι παρὰ τὸν καιρὸν τελοῦν ὑπὸ τὴν κατοχὴ των.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

«ΛΕΥΚΟΣ»... ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ;

Στὴν Ἰλιάδα ἀναφέρεται ὅτι ὁ θεὸς Ποσειδῶνας παρακολούθησε τὸν πόλεμο τῆς Τροίας ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους Σάος τῆς Σαμοθράκης. Ἄν στὰ τέλη τοῦ περασμένου Αὐγούστου ὁ Ποσειδῶνας προσπαθοῦσε πάλι νὰ κοιτάξει ἀπὸ τὴ Σαμοθράκη πρὸς τὴν Τροία, σίγουρα δὲν θὰ ἔβλεπε τίποτα, ἀφοῦ τὸ βλέμμα του θὰ θόλωνε ἀπὸ τὸν

καπνὸ τοῦ χαοῖς καὶ τὴ λευκὴ σκόνη τῆς κοκαίνης ποὺ κυκλοφοροῦσε σὲ ...οἰκονομικὲς συσκευασίες, μαζί μὲ πολὺχρωμα χάπια!

Ἵπερβολικὲς περιγραφές; Μπορεῖ. Στὴν οὐσία ὅμως δύσκολα μπορεῖ νὰ καταγράψει κανεὶς τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ ἕνα «πολιτιστικὸ» γεγονός ποὺ συμβαίνει σὲ ἕνα ἀκριτικὸ νησί, ἐνῶ προσπαθεῖ νὰ ξεκουραστεῖ στὶς καλοκαιρινές του διακοπές. Ὁ λόγος γιὰ

τὸ 2nd Samothraki Dance Festival πού ὀργάνωσε ὁ Δήμος Σαμοθράκης ἀπὸ 22 ἕως 26-8-2002. "Ἐνα φεστιβάλ techno, rave καὶ λοιπῶν σύγχρονων μουσικῶν ρευμάτων πού καταναλώνονται ἀπὸ «εἰδικὸ» κοινό, συχνά μαζί μὲ ὄ,τι πιὸ μοντέρνο ἔχει νὰ προσφέρει ἢ διεθνῆς μαφία τῶν ναρκωτικῶν. Τὸ γεγονός ἐγίνε γνωστὸ στὰ ἑλληνικὰ μέσα ἐνημέρωσης ἀπὸ τις 50 περίπου συλλήψεις ναρκομανῶν καὶ μικροδιακινητῶν τοῦ λευκοῦ θανάτου σὲ Ἀθήνα καὶ Ἀλεξανδρούπολη.

Ὁ Δήμος Σαμοθράκης ἔπρεπε στὴν παγίδα ἀπὸ τὴν ὁποία μὲ δυσκολία προσπαθοῦν νὰ βγοῦν ἄλλα ἑλληνικὰ νησιά: τὴ διοργάνωση δῆθεν πολιτιστικῶν εὐκαιριῶν γιὰ τὴν προσέλκυση μαζικοῦ τουρισμοῦ, συχνά χαμηλοῦ πνευματικοῦ, πολιτιστικοῦ καὶ οικονομικοῦ ἐπιπέδου, ὁποῖος ἀφήνει πίσω του μόνο σκουπίδια, ὄρατὰ καὶ ...ἀόρατα. Τί μπορεῖ νὰ κέρδισε τὸ ἀκριτικὸ μας νησι ἀπὸ αὐτὴ τὴ δοκιμασία;

"Ὅταν ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ πρόσφερε αὐτὴ τὴν «πολιτιστικὴ» ἐκδήλωση μὲ διαμονὴ 6 ἡμερῶν στὸ δημοτικὸ camping, γιὰ 150 εὐρῶ ἀνὰ ἄτομο, τί ἐπιπέδου τουρισμὸ πίστευε ὅτι θὰ προσέλκυε; Θέλουμε τὰ μπουλούκια τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τουρισμοῦ πού μοιράζονται μιὰ πίτα-γῦρο στὰ τρία, ἢ λίγους καὶ καλοὺς τουρίστες πού θὰ ἀγαπήσουν τὴν Ἑλλάδα, θὰ τὴν γνωρίσουν, θὰ ξανάρθουν καὶ ἐπιπλέον θὰ ἀφήσουν ἱκανοποιημένες οικονομικὰ τις τοπικὲς κοινωνίες; Ποιὸς τέτοιος ἐπισκέπτης θὰ ἐπισκεφθεῖ ξανά τὴ Σαμοθράκη, ὅταν ἀναγκάζεται νὰ συνταξιδεῦσει στοιβαγμένος στὸ πλοῖο μὲ δεκάδες βρώμικους «ταξιδεμένους» εὐρωπαίους νέους, ἢ ὅταν κινδυνεύει νὰ τοὺς σκοτώσει στὸ δρόμο μὲ τὸ αὐτοκίνητο, ἀφοῦ οἱ αἰσθήσεις τους εἶναι σὲ σύγχυση;

Καὶ οἱ νέοι τῆς Σαμοθράκης, πού ὅλοι τοὺς θέλουμε ἐκεῖ νὰ φυλάνε τις Θερμοπύλες τοῦ Ἔθνους, τί ὠφελήθηκαν; "Ἄν αὐριο, μὴ γένοιτο, τὸ νησι ἀρχίζει νὰ ἀντιμετωπίζει τὴ μάστιγα τῶν ναρκωτικῶν, οἱ τοπικοὶ ἄρχοντες θὰ ἀναζητοῦν ὑποκριτικὰ τοὺς ἐνόχους πέρα ἀπὸ τοὺς ἴδιους καὶ θὰ ζητοῦν ἀπαιτητικὰ νὰ μάθουν τί ἔπραξε ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία! "Ὅλοι συμπαραστεκόμαστε

μὲ ἀγάπη καὶ προσευχόμαστε γιὰ τοὺς ναρκομανεῖς καὶ τις οἰκογένειές τους, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ σταθοῦμε ἀπαθείς ἀπέναντι σὲ εὐκαιρίες πού ἐμπεδώνουν τὸ πρόβλημά τους. "Ἄς συνειδητοποιήσουμε ὅτι περιθώρια γιὰ πειραματισμοὺς δὲν ὑπάρχουν κι ἂς ἐπαναπροεγγίσουμε ὅλοι τοὺς ρόλους μας ὑπεύθυνα καὶ ἀποτελεσματικὰ.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΟΜΕΝΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Σὲ παλαιότερο σημείωμά μας («Ἀκτίνες» 2000 σ. 194) εἶχαμε ἀσχοληθῆ μὲ τὸ τί εἶναι ἡ εἰδησις. Σήμερα θὰ ἐξετάσωμε τὴν περίπτωσι τῶν κατευθυνόμενων καὶ κατασκευασμένων εἰδήσεων.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῶν θερινῶν διακοπῶν ἐγίναμε ἀποδέκτες ἐνὸς τρομεροῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Μέσων Ἐνημερώσεως σὲ ἀποκαλύψεις, ἀναλύσεις καὶ ἐμβαθύνσεις περὶ τὴν τρομοκρατία στὴν χώρα μας. Ἐκεῖ διεπιστώσαμε τὴν μετατροπὴ κάποιων ἐκ τῶν Μέσων Ἐνημερώσεως εἴτε σὲ φερέφωνα κρατικῶν ἀρχῶν, μυστικῶν κύκλων καὶ κυκλωμάτων, εἴτε σὲ αἰθουσες δικαστηρίου, μὲ αὐτοκλήτους ὑπερασπιστὲς καὶ κατηγοροὺς προσώπων.

Τὸ φαινόμενο, ὅμως τῶν ἐσκεμμένων ἢ κατασκευασμένων εἰδήσεων, οἱ ὁποῖες προπαγανδίζουν ὑπογίως κάποιες ἀπόψεις, ἢ κατευθύνουν τὴν σκέψι καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν πολιτῶν σὲ δευτερευούσης σημασίας θέματα γιὰ νὰ ὑποβαθμιστοῦν τὰ μείζονα προβλήματα τους (ἀποπροσανατολισμὸς τῆς κοινῆς γνώμης) δὲν εἶναι καινούργιο. Ὑπάρχει ἐδῶ καὶ πάρα πολλὰ χρόνια καὶ χρησιμοποιεῖται εὐρέως, ἀπὸ τὴν τεχνικὴ πωλήσεων καὶ προώθησι προϊόντων τῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν μέχρι καὶ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῶν μεγάλων χωρῶν.

Σὲ ὅλους μας εἶναι γνωστὲς περιπτώσεις προκατασκευασμένων «γεγονότων»-εἰδήσεων, γιὰ τὴν καθοδήγησι τῆς κοινῆς γνώμης μιᾶς χώρας. Ἐνθουμούμαστε τὰ «γεγονότα» (πυροβολισμοὺς, ἀνταρσία) τὰ ὁποῖα ὑποτίθεται ὅτι ἐβλέπαμε στοὺς τηλεοπτικοὺς δέκτες μας σὲ ἀπευθείας μετάδοσι ἀπὸ τὴν

γειτονική Ἀλβανία, μετὰ τὸ σκάνδαλο τῶν «πυραμίδων». Ἀπεκαλύφθη ἀργότερα ὅτι ἦσαν σκηνοθετημένα γιὰ τὴν αὐξησι τῆς θεαματικότητος ἰδιωτικοῦ τηλεοπτικοῦ σταθμοῦ.

Ἡ χειροτέρα μορφή κατευθυνομένης ἐνημερώσεως ἀφορᾷ τὰ θέματα τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς βιοηθικῆς. Μὲ τὸν μανδύα τῆς ἐπιστημονικῆς ὀρολογίας συνεχῶς δημοσιεύονται εἰδήσεις γιὰ τὰ νέα ἐπιτεύγματα τῆς βιοτεχνολογίας. Στὶς εἰδήσεις αὐτὲς περνᾷ ἡ ἀποψις τῶν ἰσχυρῶν ἐρευνητικῶν κέντρων τοῦ ἐξωτερικοῦ, τὰ ὅποια ἀποσκοποῦν στὴν ἔγκρισι ἀπὸ τὴν κοινωνία, ἐκ τῶν ὑτέρων, τῶν πειραμάτων καὶ δημιουργημάτων τους. Ἐπὶ παραδείγματι, σὲ εἰδησεογραφία μὲ τὸν τίτλο «Ἡ ἀγωνία τῶν ἀσθενῶν, ὁ Μποῦς καὶ οἱ ἀμβλώσεις. Ἱατρικὲς ἐρευνες πρὸς ματαίωση» («Καθημερινή» 1-2-2001) ὁ ἀναγνώστης πληροφορεῖται τὴν ἀπαγόρευσι χρηματοδοτήσεως τῶν πειραμάτων ἐπὶ τῶν ἐμβρυϊκῶν βλαστοκύτταρων (ἐμβρυα ὀλίγων ἡμερῶν), ἡ ὁποία ἔγινε στὶς Η.Π.Α. ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάδειξι τοῦ νέου Προέδρου τῆς, ὡς κάτι τὸ κακό, ὡς κάτι τὸ ὁποῖο ἐμποδίζει τὴν ἀπόκτησι γνώσεων καὶ τὴν ἀντιμετώπισι ἀσθενειῶν τῶν ἤδη γεννηθέντων ἀνθρώπων. Πουθενὰ στὴν εἰδησεογραφία δὲν ἀναφέρεται τὸ μεῖζον βιοθεωρητικὸ πρόβλημα ὅτι αὐτὰ ποὺ ὀνομάζουν κάποιοι ἐπιστήμονες ἐμβρυϊκὰ ἢ πολυδύναμα βλαστοκύτταρα, γιὰ τὴν πίστι τῶν χριστιανῶν (ὀρθοδόξων καὶ ρωμαιοκαθολικῶν) ἀποτελοῦν ἀνθρώπινες ὑπάρξεις ἐν ἐξελίξει. Συγχρόνως δημοσιεύεται στὴν ἴδια ἐφημερίδα ἀπὸ τὴν ἴδια δημοσιογράφου ἀναφορὰ σὲ ἄλλο ζήτημα τῆς βιοηθικῆς μὲ τὸν τίτλο: «Κήρυξαν πόλεμο σὲ ὄσους ὑποβάλλουν τὰ πειραματόζωα σὲ μαρτύρια» («Καθημερινή» 3-2-2001). Ἡ ἠθικὴ μας ἐπαναστατεῖ ὅταν πειραματιζόμεσθε στὰ ζῶα καὶ δὲν ἐπαναστατεῖ ὅταν ἀπαιτοῦμε τὴν δυνατότητα πειραματισμοῦ σὲ ἀνθρώπινα ἐμβρυα ὀλίγων ἢ περισσοτέρων ἡμερῶν ζωῆς! Δεύτερο παράδειγμα ἀποτελεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Κουμάντου ὑπὸ τὸν τίτλο «Οἱ γκρίζες ζῶνες τῆς ζωῆς» («Καθημερινή» 2-6-2002), ὅπου τάσσεται ὑπὲρ τοῦ πειραματισμοῦ στὰ προπαγανδι-

στικῶς ὀνομαζόμενα πολυδύναμα βλαστοκύτταρα (γιὰ νὰ μὴ γίνετα ἀντιληπτὸ ἀπὸ πολλοὺς ὅτι ὀμιλοῦμε περὶ ἐμβρυῶν ἀνθρώπων). Κατὰ τὰ γραφόμενά του: «Ἄν εἶναι νὰ σωθεῖ ἓνας ἄνθρωπος ἢ νὰ σωθεῖ ἓνα πολυδύναμο βλαστοκύτταρο, ἡ ἐπιλογή δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ προκαλεῖ πολλοὺς δισταγμοὺς»!

Ἡ ἀντιμετώπισι αὐτῶν τῶν κατευθυνομένων -προκατασκευασμένων- προπαγανδιστικῶν εἰδήσεων, δὲν εἶναι εὐκόλος ὑπόθεσις. Κατ' ἀρχὰς χρειάζεται νὰ διαχωρίζωμε πάντοτε τὴν εἶδησι (τὸ γεγονός) ἀπὸ τὸ συνήθως ἀξεχώριστο σχόλιο τοῦ δημοσιογράφου ἢ τοῦ Μέσου Ἐνημερώσεως. Ἡ εἶδησις, ἐὰν εἶναι πράγματι ἀληθινή, πρέπει νὰ σχολιάζεται ἀπὸ ἐμᾶς. Νὰ τὴν προσεγγίζωμε μὲ τὶς δικές μας ἀρχές καὶ ἀξίες ζωῆς καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπωμε στὰ Μέσα Ἐνημερώσεως νὰ μᾶς ἐπιβάλλουν τὶς δικές τους ἀντιλήψεις καὶ ἀξίες. Γι' αὐτὸ θὰ χρειασθεῖ πολλὲς φορὲς νὰ καταφεύγωμε σὲ Μέσα Ἐνημερώσεως, τὰ ὅποια θὰ εἶναι ἀξιόπιστα καὶ δὲν θὰ ἐκπέμπουν προπαγανδιστικὲς εἰδήσεις (ἐναλλακτικὰ Μέσα Ἐνημερώσεως, πληροφορήσις ἀπὸ πολλὰς πηγές).

Ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὴν λαίλαπα τῶν ἐσκευασμένων καὶ διαφημιστικῶν εἰδήσεων εἶναι α) ἡ ὄξυνσις τῆς δικῆς μας κριτικῆς σκέψεως. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τόλμης καὶ κριτικῆς σκέψεως εἶναι τὸ σημεῖωμα τοῦ διευθυντοῦ τῆς Νέας Ἐστίας (Ἰούν. 2002, σ. 1154) κ. Σταύρου Ζουμπουλάκη, ὁ ὁποῖος τολμᾷ καὶ ὀνομάζει πορνογράφημα τὸ διατυμπανιζόμενο καὶ ποικιλοτρόπως προβαλλόμενο ὡς λογοτέχνημα βιβλίου τῆς Κατρίν Μιγιέ. Καὶ β) ἡ ἀντίδρασις μας στὴν ἀσθένεια μὲ τὴν υγεία τοῦ πνεύματος. Στὴν Ἁγία Γραφή διαβάσωμε ὅτι ἔχομε σταλῆ «ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων» γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραὶ» (Ματθ. ι' 16), «τέκνα Θεοῦ ἄμωμα ἐν μέσῳ γενεᾶς σχολιάς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες» (Φιλιπ. β' 15-16).

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Κύριε Διευθυντά,

Σε συνοπτικό, αλλά μεστό περιεχομένου άρθρο του ό καθηγητής κ. Χριστόφορος Διακόπουλος (“Ακτίνες” Ιανουαρίου 2002), αναφέρθηκε στην πνευματική θεμελίωση της Ένωμένης Ευρώπης και συνέδεσε την πρόοδο και συνοχή των χωρών της Ε. Ε. με την καλλιέργεια των ύψηλων αρχών «της αγάπης, της αλληλεγγύης και του σεβασμού, ώστε κάθε χώρα να επιδιώκει το κοινό καλό όλων και όλες μαζί το καλό της κάθε χώρας...».

Αυτό σημαίνει ότι δεν αρκούν οι ήχηρες διακηρύξεις περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μάλιστα αποδυναμωμένων (μετά από εισήγηση της Γαλλίας) λόγω άπαρνήσεως των χριστιανικών αρχών επί των οποίων εδράζεται ό Ευρωπαϊκός πολιτισμός.

Ό όλέθριος τρόπος με τον όποιο γίνεται όπόπειρα να άρνηθούν οι Ευρωπαϊκοί λαοί τις ρίζες τους έπισημαίνεται συχνά από τους άληθινά πνευματικούς ανθρώπους.

Θά αναφερθώ είδικά στο πρόσφατο διεθνές συνέδριο «Ό Χριστιανισμός και ή Δημοκρατία στο μέλλον της Ευρώπης» που έγινε πρόσφατα στο Μιλάνο.

Στο συνέδριο αυτό, στο όποιο παρέστησαν οι κ. κ. Ρομάνο Πρόντι, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Έπιτροπής και Πάτ Κόξ, Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μίλησε ό Αρχιεπίσκοπός μας κ. Χριστόδουλος που άνέπτυξε τις θέσεις της Έκκλησίας της Ελλάδος για το μέλλον της Ευρώπης.

Έπιβάλλεται, νομίζω, να προβληθούν

άπό τις στήλες του έγκριτου και γνωστού για τους άγώνες του κατά του ύλισμου και της άθεϊας περιοδικού «Ακτίνες» κάποια σημεϊα της όμιλίας του Αρχιεπισκόπου μας.

Τονίσθηκε, προφανώς σε άπάντηση του Σιράκ και της Γαλλικής Προεδρίας, ότι:

1. «Δέν είναι δυνατόν να θυσιασθούν πολιτισμικά και πνευματικά έπιτεύγματα αιώνων για να ικανοποιηθούν μικρές όμαδες πιέσεως...».

2. «Μία Χριστιανική κοινωνία ικανοποιεί και τις πιό προχωρημένες άπαιτήσεις για μια άνεκτική, ειρηνική, δίκαιη και όντως ανθρωπίνη κοινωνία».

3. «Νά σταματήσει κάθε άνιερη προσπάθεια θρησκευτικού άποχρωματισμού και άποχριστιανισμού στο όνομα ικανοποίησης κάποιων μειονοτήτων. Κάτι που θά ήτανε αντίθετο της συνειδήσεως που, με βάση το παράδειγμα των αρχαίων κοινών προγόνων διαμορφώθηκε στο πέραςμα των αιώνων, διατηρώντας πάντοτε τις άπαράβατες αρχές που στηρίζονται στην Άθήνα, στη Ρώμη και την Ίερουσαλήμ...».

4. Τέλος τονίσθηκε ότι: «Ό Όρθόδοξη Έλλάδα βλέπει την Ευρώπη ως παράγοντα σταθερότητας για όλο τον κόσμο, της όποίας οι ήγέτες θά αποφασίζουν όχι με βάση το συμφέρον αλλά το δίκαιο...».

Είναι πραγματικά πολύ λυπηρό να βλέπει κανείς τους σημερινούς Γάλλους να πρωτοστατούν στην άπαρνήση των αρχών και των παραδόσεων του Ευρωπαϊκού πνεύματος και του πολιτισμού γενικά στα όποια αυτό το Γαλλικό Έθνος έχει συμβάλει ήδη από της συγκροτήσεώς του.

Άρκει να στρέψουν οι Γάλλοι το βλέ-

μά τους στους χώρους που στεγάζονται σήμερα οι Σχολές Γραμμάτων και Ἐπιστημῶν καί ἡ Ἀκαδημία τῶν Παρισίων, στήν περίφημη Σορβόνη καί νά θυμηθοῦν τόν ταπεινὸ ἐφημέριό καί πνευματικό τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου Robert de Josbon πού ἤδη ἀπὸ τὸν 13ο αἰώνα ἔβαλε τὰ θεμέλια αὐτοῦ τοῦ Φάρου τῶν Ἐπιστημῶν, μὲ ἀρχικό σκοπὸ νά σπουδάζουν κυρίως τὴν θεολογικὴ Ἐπιστήμη τὰ φτωχὰ παιδιά τῆς δύσκολης ἐκείνης ἐποχῆς.

Ἄς ἀφήσουμε ὁμῶς τοὺς Γάλλους καί νά προχωρήσουμε ὅλοι σὲ μία κινητοποίηση τῶν ὑγιῶν δυνάμεων τῆς χώρας μας (ἰδιαίτερα τῶν Εὐρωβουλευτῶν μας) γιὰ νά δώσουμε τὸ παρὸν σὲ ἓνα κόσμο πού πάει νά διαμορφωθεῖ στὰ εὐρύτερα πλαίσια κάποιου εἶδους παγκοσμιοποίησης.

Μὲ πολλή τιμῆ
ΑΛΕΞ. ΚΕΒΡΕΚΙΔΗΣ

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Πρὸς τὸ Περιοδικὸν «Ἀκτίνες»

Ἐπιτρέψατε νά σᾶς ἐκφράσω συγχαρητήρια διὰ τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἀναφορὰν σας εἰς τὸν «Μακεδονικὸν Ἀγῶνα» διὰ τῶν περιοδικῶν «Ἀκτίνες» ὑπ' ἀρ. 632 καί 633 (6 καί 7 - 2002).

Ταυτοχρόνως ἐπιτρέψατε νά σᾶς προσθέσω ὅτι, ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς λαβόντας μέρος εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν ὀνομάτων, δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ἀείμνηστου Στρατηγοῦ Νικολάου Δουμπιώτου, τότε γνωστοῦ ὡς «καπετὰν Ἀμύντα» κατ' ἐξοχὴν πολεμήσαντος εἰς τὴν κυριωτέραν περιοχὴν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βάλτος» (λίμνην Γιαννιτσῶν) μὲ τὴν ὁποίαν ἰδιαίτερος συνδέεται τὸ ὄνομά του.

Διάφορα ἱστορικά καί πολεμικά συγγράμματα, ἀναφέρουν περὶ αὐτοῦ μὲ τὴν δέουσαν ἀκρίβειαν (πρβλ: Πολιτ. Ἱστορία Νεωτέρας Ἑλλάδος Γ. Ἀσπρέα, σελ. 72/73, 79/80, κ.λ.π. κ.λ.π.) ὡσαύτως διβλίον Γύπαρη, κ. ἄ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, τῆς μεθ' ὑμῶν ἐπικοινωνίας, ἃς μοῦ ἐπιτραπῆ νά προσθέσω ὅτι ὁ ὡς ἄνω εἰρημένος ἥρωὸς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος -καί ἄλλων ἐν συνεχείᾳ Ἀγῶνων τοῦ ἔθνους- εἶχεν υἱὸν ὀνόματι Ἰωάννην Δουμπιώτην, ἥρωϊκὸν πολεμιστὴν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Μέτωπον, κατὰ τὸν Ἑλληνο-ιταλικὸν πόλεμον, ἀπωλεσθέντα κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1941.

Ἐκφράζω τὸν πρὸς ὑμᾶς χαριετισμὸν ὡσαύτως καί τὰ συγχαρητήρια, διατελῶ.

Μετὰ τιμῆς
ΠΑΝΑΓ. ΙΩΑΝ. ΧΑΛΜΟΥΚΟΣ

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καί Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Γιατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δοῦρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους € 0,90. Ἐτησίᾳ συνδρομῆ, ἐσωτερικοῦ € 9, ἐξωτερικοῦ 30 \$ U.S.A. Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νά μὴ δημοσιεύῃ ἢ νά συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰομένης χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καί διβλιοκρισίαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Ὀκτώβριος 2002

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

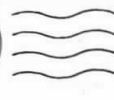
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Έπιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΠΑΙΔΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΠΑΡΑΜΥΘΙ Ν' ΑΡΧΙΝΗΣΗ

*

ΕΤΣΙ ΛΕΕΙ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

*

ΤΟ ΩΔΕΙΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

*

ΤΑ ΔΩΔΕΚΑ ΦΕΓΓΑΡΙΑ

*

ΘΥΣΙΑ ΚΑΙ ΔΟΞΑ

*

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΑΣΥΝΟΡΟΙ ΚΟΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

*

ΓΛΥΚΕΙΑ ΜΟΥ ΑΝΟΙΞΗ

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρύτη 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 010 - 32 21 283